

*Районний методичний центр відділу освіти
Теофіпольської райдержадміністрації
Волице-Полівська загальноосвітня школа I-III ступенів*

Довгополюк Зінаїда Олександрівна

**Ігри та
цікаві завдання
на уроках
природознавства
із
шестирічками**

2016

Посібник для використання на уроках природознавства у 1 класі. Волиця-Польова 2016. С. 84

У посібнику подано систему ігор та цікавих завдань, пов'язаних з програмними темами з природознавства у 1 класі. Більшість завдань передбачають ігрову форму, сприяють поглибленню і закріпленню програмного матеріалу.

Посібник адресований вчителям початкових класів.

Укладач: Довгополюк З. О. – вчитель початкових класів Волице-Полівської ЗОШ І-ІІІ ст.

Рецензенти: Рудюк О.І.– методист методичного центру відділу освіти Теофіпольської районної державної адміністрації.

Волченко Н.С. – директор Волице-Полівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів, Теофіпольського району, Хмельницької області.

Рекомендовано: методичною радою методичного центру відділу освіти Теофіпольської районної державної адміністрації

Протокол № 4 від 22 грудня 2016 року

Зміст

Вступ. Гра в житті дітей	4
Природа навколо нас	7
Світ тварин	35
Рослини саду і городу	46
Ігри	56
Загадки	62
Прислів'я та приказки про людину	67
Дидактичні ігри з природознавства.....	69
Висновки	83
Використана література	84

Вступ

Навчання в школі розглядається більшістю вчених як комплексна проблема формування фізичних, етичних, морально-вольових й інтелектуальних якостей особистості дитини. Ознайомлення із природою при спеціальній організації навчання приносить позитивні результати в розвитку сприйняття, мислення й мови кожної дитини.

Дуже важливе значення надавав природі як фактору виховання дітей з раннього віку російський педагог К.Д. Ушинський, звертаючи увагу на позитивний вплив природи на психіку дітей, на всебічний розвиток у процесі спілкування із природою.

Коли говорять про розвиваючі можливості навчання природознавству, то звертають увагу на зміст предмета, логіку його побудови; чи відповідають вони виявленню причинно-наслідкових зв'язків, у розкритті яких розвиваються багато рис особистості школярів, їхня психічна діяльність, і, насамперед, мислення.

Через комплексний зміст предмета природознавства, який базується на багатьох науках, на перший план висувається завдання приведення його в єдину систему, встановлення строгої послідовності у вивченні. Власне кажучи, всі види роботи при вивченні природознавства містять у собі можливості розвитку, навчання та виховання дітей: мислення, пам'яті, уваги, інтересу.

Сутність природознавчої освіти і виховання становлять цілеспрямований процес формування відповідального відношення школярів до навколишнього природного середовища у всіх видах навчальної, суспільно-трудової діяльності й спілкування із природою. У зв'язку із цим воно не може здійснюватися в рамках окремого й навіть особливого предмета, а вимагає участі всіх шкільних дисциплін у їхньому взаємозв'язку. Особлива увага повинна приділятися діяльності учнів по вивченню й охороні навколишнього середовища, формуванню їх морально-естетичного відношення до природи.

Природознавство як навчальний предмет має великі можливості для навчання та виховання школярів. Освітні завдання визначені змістом нової програми даного курсу. Учні початкових класів одержують елементарні відомості про неживу й живу природу, знайомляться із деякими видами виробництва й

працею людей своєї області (краю), району, міста, села. У зміст навчання й виховання даного курсу входить безпосереднє вивчення дітьми об'єктів природи шляхом проведення спостережень, постановки дослідів з рослинами й тваринами, ознайомлення школярів із трудовою діяльністю людини, а також практична участь школярів у праці.

Природознавчий матеріал вивчається учнями вже починаючи з 1 класу. При ознайомленні школярів з навколишнім світом накопичуються й формуються знання про різноманіття предметів неживої й живої природи, їхніх змінах.

Зміст курсу природознавства містить у собі елементи різних наук про рослини, тварин, людини, знання про поверхню Землі, ґрунт, погоду, клімат й ін.

Навчальні й виховні завдання в процесі навчання вирішуються комплексно. У єдності з навчанням здійснюється всебічне виховання; воно містить у собі формування у школярів наукового світогляду.

Одним із завдань виховання є формування наукового світогляду. У змісті курсу шкільного природознавства закладені великі можливості для його вирішення. Повідомляючи дітям елементарні відомості про неживу й живу природу, про працю людей, учитель показує, як взаємозалежні об'єкти природи, який вплив на природу робить трудова діяльність людини.

Зміст матеріалу дозволяє не тільки розкрити перед учнями основні закономірності змін у природі, але й пояснити причинно-наслідкові зв'язки й на цій основі додати кожному факту, процесу або явищу найкраще тлумачення й обґрунтування. Формування наукового світогляду тісно пов'язане з навчанням дітей правильно розуміти й пояснювати явища природи. Цю роботу варто проводити на уроках, позакласних заняттях по природознавству, у процесі спілкування вчителів з батьками, індивідуально з учнями, використовуючи при цьому різноманітні форми, методи й засоби навчання, прилучаючи учнів до самостійного осмислення вивчених явищ природи.

Формування основних понять курсу природознавства передбачає організацію систематичних і цілеспрямованих спостережень дітьми на уроці й самостійних спостереженнях у природі. Шляхом порівняння й узагальнення результатів спостережень діти встановлюють причинні зв'язки між явищами в природі - між

напрямок вітру й змінами погоди. У процесі спостережень діти вчаться виявляти істотні ознаки й властивості об'єктів й явищ природи.

Учитель так повинен направляти пізнання дітьми природи, щоб у них розвивалася й міцніла любов до природи й турбота про збереження її багатств.

Природа навколо нас

ПРИРОДА НАВКОЛО НАС

Мудра природа навчає нас у будь-яку пору року.

Птахи вчать співу.

Бджолиний рій вчить дисципліні трудовій, навчає жити в труді і по справедливості.

А дерева всіх порід, увесь веселий лісний рід, дружбі вчить міцній.

Чого ще навчає нас природа?

Хто чим славиться?

Соловейко —... *(піснею),*

джерельце —... *(своєю водою),*

колосок —... *(зерном),*

сонечко —... *(ласкою і теплом),*

квітка —... *(ніжним запахом).*

Ну, а чим же ти на землі прославишся?

Вмійте природу любити

Вам у походи ходити

І мандрувать, любі діти,

Вмійте ж природу любити,

Кожній стеблинці радіти.

В полі у лісі, над яром —

Квіти, дерева і трави...

Цвіту не вирви задаром,

Гілки не втни для забави.

Оберігайте ж повсюди

Шлях і стежиночку в гаї.

Все те орасою буде

Нашого рідного краю.

П. Ситниченко.

Барви року

На світі безліч кольорів —

усяких, скільки треба...

Я випускаю голубів

У синій простір неба.

Зелений килим тче весна —

Дочка води і сонця.

І лунко падають з весла

краплинок срібні гронця.

Червоних, синіх, жовтих барв

дало поляні літо.

Суниць у жменю назбирав

мій друг — русявий Кіто.

Нас обдарує щедρο сад,

Коли настане осінь.

Не падолист, а жовтопад

Яснітиме у просинь.

Зима своїх діждеться прав —

Снігам відчинить двері,

щоб я стрімку лижню проклав —

як риску на папері. (В. Лучук)

Загадки

☀️ Що за книжка: без букв без сторінок, а багато чого навчить?
(Книжка природи)

☀️ Перша сестра від квітів рябіє
друга сестра — палить, як вогнище,

третя сестра від дощів мокра,

а четверта сестра сувора — жах!

(Пори року: весна, літо, осінь, зима.)

☀️ У садках, гаях блукає

Жовті шати одягає.

Золотисту стелить постіль —

Жде сестрицю білу в гості (Осінь.)

☀️ Жовте листячко летить,

Під ногами шелестить.

Сонце вже не припікає

Коли, діти, це буває? (Восени.)

☀️ Прийшла без фарб, без пензля, а перефарбувала все листя. (Осінь.)

Дописати літери:

О — ь, з - - а, в - - - а, л - - о.

Чому на зміну одній порі року приходять інші?

Прикмети осені

Досвідчений натураліст може сказати, якою буде зима.

✚ Чим більші мурашники, тим суворішою вона завітає в наш край.

✚ Якщо горіхи вродили рясно, а грибів мало — зима буде сніжна й морозна.

✚ Це прогноз далекий, а ось найближчий: припинився рух мурашок коло мурашника — чекай негоди.

✚ Грім у вересні — на тривалу осінь.

- ✚ Якщо у жовтні листя з берези і дуба не все опало — чекай суворої зими, якщо все — зима буде тепла.
- ✚ Комарі у листопаді — значить м'яка зима.
- ✚ Павутина на рослинах — на осіннє тепло.
- ✚ Післяобідній дощ — тривалий.
- ✚ Вечірня зоря червона — на вітер.
- ✚ Якщо домашні птахи ховають голову під крило — буде холодно.
- ✚ Морозний іній на траві — на дощ.

Простежте за дорогами. Коли дороги висихають швидше після дощу: влітку чи восени?

Чому так говорять?

- ✚ Осінь іде — дощі за собою несе.
- ✚ Вересень трусить груші в садочку.
- ✚ У вересні ліс здається рідшим, а пташині голоси тихішими.
- ✚ Жовтень ходить по краю і птахів виганяє з гаю.
- ✚ Плаче жовтень холодними слізьми.
- ✚ Листопад усе листя обтрусив підряд, замів стежки, прикрасив кожне місце.
- ✚ Листопад — онук вересня, син жовтня, зимі рідний брат.

Ця рослина з ніжними рожевими і фіолетовими квіточками цвіте на початку осені. Вона зветься верес. А чи відомо вам, назва якого місяця походить від цього слова?

Колір, яким ви розфарбовуєте осіннє листя кленів і берізок, дав назву наступному місяцю осені. Як він зветься?

Мов казкові пташки, летять і поволі падають на землю листочки в останньому місяці осені. Це л.....д.

Чому це ліс такий красивий: червонястий, жовтий, сивий?

Чому осінь іноді називають золотою?

Листки яких дерев восени червоніють? (Горобини, осики, клена.)

Чому листки в рослин опадають? Як називається це явище?

Що зумовлює зміни у житті рослин восени? (Сонце піднімається нижче над горизонтом. Надворі стало прохолодніше. З холодного ґрунту рослини менше беруть поживних речовин.)

Назвіть серед осінніх квітів ті, які за кольором нагадують осіннє сонце, небо, опале листя, стиглі ягоди, наближення холодної зими. (Жоржини, айстри, повняк, хризантеми, нагідки, чорнобривці, гербери.)

Які кущі і дерева вашої місцевості (біля дому, школи) залишилися такими, як і влітку? На яких з них листя зелене і у вересні? жовтні? листопаді?

Що таке вічнозелені рослини?

Чи є вічнозелені рослини у вашій місцевості?

Яке дерево восени не скидає листя?

Чому осика вважається королевою серед дерев? Придивіться: її листя восени може бути зеленувато-рожевим із перламутровими переливами, лимонно-жовтим, малиновим, пурпуровим, вогненно-червоним, багряно-ліловим, майже червоним.

Пам'ятайте: найкраще милуватися осінніми деревами, коли заходить сонце.

Поспостерігайте. Птахи восени відлітають по-різному: дрібні — великими зграями, качки — прямою шеренгою, гуси — вервечкою, а журавлі — довжелезним кутом, або ключем, як це часто називають у народі.

Коли комах більше: влітку чи восени? Чому?

Куди вникають на зиму жуки, комахи, коники-стрибунці?

Загадка

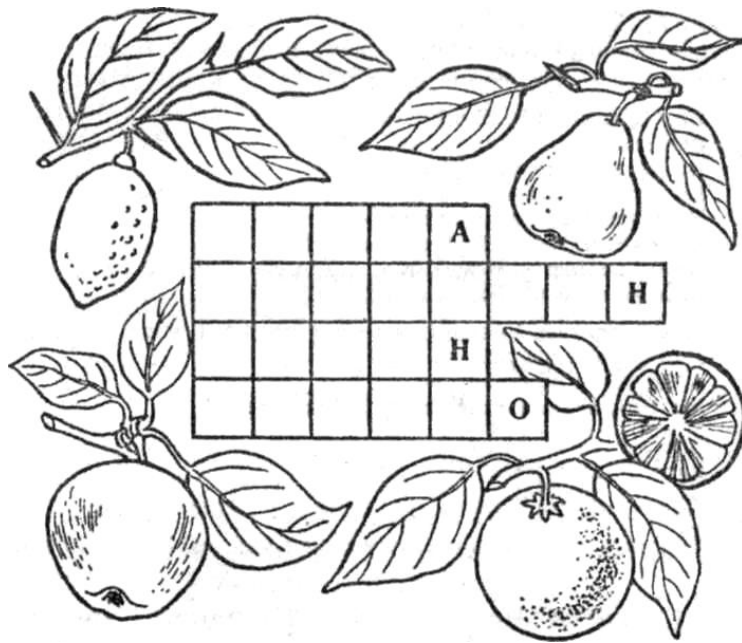
Ще не впав на землю сніг — ми ховаємось в барліг.

І до теплої весни поринаємо у сні. (Ведмеді.)

Кросворд

Якщо ви правильно назвете зображені фрукти, прочитаєте по вертикалі ім'я дівчинки, яка їх зібрала.

Зима

За календарем зима починається 1 грудня. Учені вважають початком зими 22 грудня — найкоротший день року. Сонце в цей день піднімається низько-низько. А в природі зима настає кожного року в різний час. Початком зими вважають дату, коли встановиться стійкий сніговий покрив.

Коли починається зима у вашій місцевості?

Загадки

Прийшла до нас бабуся у білому кожусі,

Поля причепурила —

пухнастим снігом вкрила.

Вгадайте — хто вона,

бабуся чепурна? (**Зима.**)

Стало біло навкруги —

Я розтрушую сніги.

Наганяю холоди,

Води сковую в льоди,

В дружбі з дітьми я всіма.

Здогадались? Я — ... (**Зима.**)

Що тут сталося за нічку?

Де була раніше річка —
Від санчаток видно слід,
Все скував довкола ... (Л і д.)

Як борошно, він білий-білий,
Здається, світ укриє цілий,
Все падає, все нароста,
На села сиплеться й міста,
На гори, на ліси, на ниви —
Пухнастий, легкий, блискітливий.
Лягає майже нам до ніг.
Із вати килим? Ні, це ... (Сні г.)

Наша матінка — завія
Нас із сита всюди сіє,
А як сонце припече —
Ми струмочком потечем. (Сніжинки.)

Хто малюнок на вікні
уночі зробив мені? (Мороз.)

Прозорий, мов скло,
а не вставиш у вікно. (Л і д.)

Біленьке, пухнастеньке, літає, як муха, залітає за кожуха.

(Сні г.)

Поміркуйте! Чому взимку йде сніг, а не дощ?
З чого утворюється сніг і лід?
Як довести, що сніг і лід — це замерзла вода?
У якому стані ви бачили воду в природі?
Простежте за бурульками в теплий сонячний день.
Що з ними відбувається?
Під яким снігом рослинам тепліше: під пухнастим чи щільним? Чому?

Прикмети зими

Перед потеплінням шибки у вікнах і в мороз запотівають.

Гуска ховає ніс під крило — на мороз.

Падає великий лапятий сніг — на негоду і сирість.

Собака качається — на сніг.

Снігур цвірінькає під вікном — на відлигу.

Глибокий грудневий сніг радує хліборобів — бути великому врожаю.

Якщо січень холодний, липень буде сухий і жаркий, не чекай грибів до осені.

Жарт

Які іменники живуть тільки взимку? (Сніг, мороз, лід, сніжинки, метелиця, ковзани, лижі, санки.)

Гра «Ознаки зими»

Учитель говорить: «Багато ознак у красуні-зимі. Яскраво світить, але не гріє сонце. День короткий, ніч довга. Мороз розмалював вікна. Весело поскрипує сніг під ногами».

Діти доповнюють учителя. Учні, які назвали найбільше ознак, нагороджуються паперовими сніжинками.

Зимова пісенька

За вікном хурделиця

Гра в ріжок,

А довкола стелиться

Сніг-сніжок.

Ой ти, зимо-зимонько,

Постривай!

Ти гілля ялиноньки

Не ламай!

Не завій ти зайчика й оленя,

Не морозь нам пальчиків Ти щодня.

Візьмем на годиноньку Ковзани,

Нумо, зимо-зимонько, Дожени!

М. Гринчук.

Співанка про місяці

Ой, місяць січень кличе мороза,
Морозить лица, щипає носа.
А місяць лютий вітрами дує,
На водах з льоду мости будує.
Весняну пісню річка задзвонить.
Квітами квітень всіх привітає,
Усі садочки порозквітає.
Гей, травень прийде у дні чудові,
Простелить всюди трави шовкові.
А місяць червень луги покосить,
Червоним соком ягідки зросить.
А місяць липень гарячим літом
Обсипле липи пахучим цвітом.
А місяць серпень серпом задзвонить,
Достиглий колос додолу склонить.
Вересень місяць добре газдує,
Овоч смачненький дітям дарує.
А місяць жовтень мряку розвіє,
В лісах, в садочках лист пожовтіє.
А листопад — той жалю не має —
З дерев останнє листя зриває.
А місяць грудень на радість людям
Сніжком присипле замерзле груддя.

М. Підгірянка.

Чому так говорять?

Узимку сонце світить, та не гріє.
Зима білим килимом усе поле вкрила.
Сніг для рослин — це шуба.
Грудень рік кінчає, зиму починає.

Січень снігом січе, а мороз вогнем пече.

Лютий малює, красну весну чує.

Січень

З нових ялинкових прикрас
В нас січень починається.
Січе сніжком, скрипить саньми,
Та ми його не лаємо —
Самі ж володаря зими
Ми січнем називаємо.

А. М'ястківський

Лютий

Хоч він і «лютий» — то дарма —

Він все одно хороший, друзі:

У нім кінчається зима

І квітнуть котики у лузі.

М. Познанська

- Назвати дерева, що взимку не змінили свого кольору. (Дуб, сосна, калина, клен, вільха, береза, ялина, горобина.)
- Доповнити речення: Хвойні рослини, що не змінюють кольору навіть узимку: ялина,... (сосна, ялівець, ялиця).
- Відшукайте трав'янисті рослини, якщо це можливо, які зимують під снігом із зеленими листками. (Копитняк, суниця садові, барвінок, братки.)

Спостерігайте:

а) у яких кімнатних рослин з'явилося взимку нове листя; які з них цвітуть;

б) якщо гарна погода, голець лежить спокійно на дні акваріума, перед негодою починає плавати вздовж стінок.

Назви риб підводного зимового царства. Вам підкажуть їхні перші й останні літери.

1)..... л.....щ,

2) о.. ь,

3) к. . .п,

4) к.....

..... а,

5) к.....а, б) й. ж, 7) щ. а, 8) в',...н.

Подумайте

Юрко запитав у Мишка:

— Чому взимку немає комарів?

— Вони відлітають на південь,— почув у відповідь.

Чи правильно пояснив Мишко? (Зніміть кору зі старого пенька і подивіться, хто там оселився.)

Де ночують птахи взимку? (Довгу зимову ніч птахи проводять по-різному. Ворони і галки ночують великими зграями у парках, садах, на деревах. Дятли, повзики, синиці-гаїчки ховаються від холоду в дуплах, а горобці і синички великі — під дахами, на горищах, біля опалювальних труб. Зимуючі птахи у шпаківнях не зимують, бо шпаківні промерзають і продуваються вітром.)

Заєць хвалився: «Я від снігу побілівся. А як в ліс весна прибуде, я тоді зелений буду!»

Якого кольору насправді буде заєць навесні?

Кому з названих тварин легко сховатись узимку, а кому — ні? Чому? (Білці, лисиці, лосю, зайцю, куниці.)

Кого з названих тварин не можна зустріти взимку? (Ведмедя, kota дикого, їжака, вовка.)

Снігова абетка

Є абетка снігова, а сліди — її слова. Заєць слід кладе шнурочком: риска — в ряд, і риска — збоку. Хто рядочок рівно вишив? Це пробігла щойно миша. Рись взуває в капці лапки — має слід чотири крапки. Лось пішов на водопій. Слід його серед полів — наче слід від ковзанів.

Інценівка «Хто як зиму зимує»

1-й учень. До першого весняного тепла спить у просторому барлозі ведмідь і, ніби немовля соску, посмоктує свою лапу, щоб їсти не хотілося.

2-й учень. Задрімали у затишних норах борсуки, кроти, їжаки. їм зиму перезимувати — все одно що котові на теплій печі позіхнути.

3-й учень. Згорнулися в клубок (так їм тепліше) і безтурботно сплять під старим трухлявим пеньком вужі...

4-й учень. Та багатьом звірям і птахам узимку, ой, як погано, бо і намерзнешся, й наголодуєшся. У тріскучий мороз білочка намагається сидіти в дуплі й затуляє вхід до нього своїм пухнастим хвостиком, харчується запасеними ще з осені жолудями, сушеними грибами та горіхами ліщини.

5-й учень. Куди важче в цей час зайчиськові. Постійної хатки у нього немає. Бігає косенький по липкому снігу — щоб зігрітись, поживи роздобути. Тут молодій кори згризе, там мерзлою брунькою поласує. Одна втіха, що лапки хутром опушені. Отже, ніякі замети не страшні. У зайчиська лапки, як лижі, не провалюються. Білий козушок теж йому допомагає. Присів під кущиком — вже не зайчик, а горбочок снігу біліє. Ніякий ворог не помітить.

6-й учень. По-своєму пристосувалися до зими тетеруки. Вмостяться десь у глухому лісі на гіллі берези й ласують бруньками. А почне смеркати — попадають у глибокий пухкий сніг, закопаються з головою, і тепло їм там, і затишно. Щоправда, іноді трапляється біда — тетерука просто зі снігової постелі може вхопити лисиця або лис. А раптом — відлига.

Сніг зверху відтане, а на ранок візьметься твердим крижаним панцирем. Спробуй вивільнитися з полону...

Учитель. Друзі! Вам потрібно знати, що взимку птахам не так мороз страшний, як голод. Тому дуже вас прошу: зробіть їм годівнички і підгодовуйте насінням конопель, проса, льону, плодами горобини, калини.

Загадки

На голову тітка біла
Казанок, погляньте, вділа
І з мітлою в ранню пору
Стоїть собі серед двору.
Запитайте тітку, діти,
В чому буде борщ варити? (**Баба снігова**)

Л. Куліш-Зіньків

Крешуть лід, ріжуть лід, залишають дивний слід,

А які швидкі вони! Що це, діти? **(Ковзани)**

Усе літо стояли, зими чекали.

Діждалися пори, помчалися з гори. **(Санчата)**

Дві смужки на снігу залишаю на бігу,

Я лечу від них стрілою, а вони слідом за мною.

(Лижі)

Пояснить, як міркували.

Біля годівниці

— Горобчику, горобчику,

Чому ти сумний?

— Бо лютий лютує.

— Горобчику, горобчику,

Чому так дрібно скачеш?

— Щоб лапки зігріти.

— Горобчику, горобчику,

Поклуй крихти хліба.

— Цінь-цвірінь, цвірінь...

— Горобчику, горобчику,

Чом ти розцвірінькався?

— Чекаю весни.

Вітаміни взимку

Коли ще мало свіжих овочів, можна вдома, у ящику, глиняному та емальованому посуді, вирощувати рослини, у яких багато вітамінів та інших поживних бутерброди з маслом, сиром, подають як гарнір до м'яса, готують салати.

Наприклад, зерна пшениці висівають у неглибокий посуд, розпушують землю і поливають. Коли паростки сягають трьох-чотирьох сантиметрів, їх зрізують ножицями. Молода пшениця містить багато вітаміну Е, фосфор, кальцій, магній, має приємний солодкий смак. Її добавляють у кефір, кисле молоко, салати.

Город узимку

Чи можна овочеві, декоративні та інші рослини вирощувати взимку? (Заслухавши відповіді, учитель розповідає про те, як вирощувати рослини в закритому ґрунті, про тепличне господарство.)

Не відразу виростають на зеленому стеблі огірки. Спочатку зацвітають жовтуваті квітки. Потім вони зів'януть, і на їхньому місці побачимо маленькі пуп'янки, які згодом стануть великими огірками. Але для цього треба, щоб пилок з однієї квітки потрапив на іншу. Як же це зробити?

Хто запилює квітки рослин у теплицях? Вирішили агрономи цю роботу доручити бджолам: поставили вулики у теплиці.

Але ж бджілки взимку сплять, як же вони можуть дізнатися, коли зацвіли огірки? Для цього в приміщенні підвищують температуру, у теплиці тоді чути ніжний аромат огіркових квітів. Прокидаються бджоли, збирають солодкий сік із квітів, а одночасно й квіти запилюють.

Недовго цвітуть огірки. Що ж далі бджолам робити, де шукати собі поживу? Знизять у приміщенні температуру, стане в теплиці прохолодніше, вони й засинають. До літа сплять. А пригріє весняне сонечко, зацвітуть садки, квіти на луках — тоді вулики вивозять за місто. Там вони стоять до осені.

У теплицях вирощують городину... без землі. Ось давайте трохи поміркуємо. Корінці добувають із землі необхідні для себе речовини. А як саме? Завдяки воді. Усі поживні речовини, як цукор у склянці чаю, розчинені у воді. Нап'ються такої води корінці — є рослині чим харчуватися, з чого рости.

А чи можна зробити так, щоб рослина росла між камінцями, а годували б її таким поживним розчином? Можна. У велику зацементовану грядку висаджують розсаду: роблять ямку й обгортають корінці камінчиками. Чотири рази на день пускають на грядку воду з поживними речовинами. П'є рослина цю воду і росте собі на камінцях. Добре росте. Навіть краще, ніж у землі. І врожай більший дає. А камінці не треба так часто міняти, як землю в теплицях. Та й шкідників на них менше заводиться. Хіба це не вигідно?

ВЕСНА

Загадки

Привітанням журавля
Я пробуджую поля,
Небеса і ручаї
Та завітчую гаї.
Відгадали, хто вона,
Ця красуня чарівна? (**В е с н а.**)

Зійшли сніги, шумить вода.

Земля вже квіти викида,

Бує травка молода,

Все мертве ожива.

Коли, діти, це буває? (**Навесні.**)

Додай слово

Ішла весна-красна

У синій хустинці.

Несла весна-красна

У скриньці гостинці.

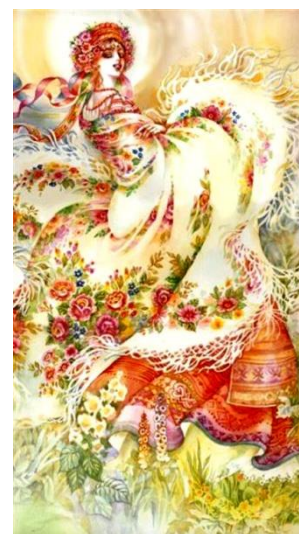
Ягням — ... (**травицю**).

Гусятам — ... (**водицю**),

Каченят — ... (**ряску**),

А малятам — ... (**ласку**).

Т. Коломісць

Чи знаєте ви? Коли в наші широти приходить весна, на півночі Сибіру ще тріщать морози, а в сонячній Туркменії вже цвітуть мигдаль і фруктові дерева. Тому початком весни вважають час стійкого переходу середньодобової температури повітря

вище від 0°. Цей весняний поріг настає: в Сімферополі — 12 лютого, Одесі — 2 березня, Полтаві — 21 березня, Києві — 27 березня.

21 березня день дорівнює ночі — весняне рівнодення. Після цього день починає збільшуватись, а ніч зменшуватись.

Де ви бачили проталини: біля дерев, на схилі із сонячної сторони, на затемненому схилі, на рівній місцевості?

Поспостерігайте, як розтає сніг. Коли він розтає швидше: вранці, удень чи ввечері? У якому місяці було багато струмків: у березні, квітні, травні?

Прикмети весни

- ☀ Ластівка прилетіла — скоро грім загримить.
- ☀ Перший весняний грім — на тепло.
- ☀ Рясна роса — на ясний день.
- ☀ Перед негодою гусениця не залишає своїх гнізд.
- ☀ Багато хрущів весною — на засуху.
- ☀ Якщо загули бджоли над горобиною — це означає, що скоро кінець весни і почнеться літо.
- ☀ Якщо на воді річок та озер розстелилося листя білого латаття, заморозків не буде.

Чому так говорять?

Весна відмикає дерева й води. Проліски — очі березня. Квітень квітує. Травень ліси наряджає, літо в гості чекає.

Березневої пори
Кап-кап — капає згори,
У краплині дужа сила —
Дірку у льодку пробила,
І хоч дірка невеличка,
З неї виткнулась травичка,
Дивиться на небо синє —
Щиро дякую краплині.

В. Крищенко

Які пестливі слова вживає автор, щоб передати своє ставлення до природи навесні? Які звуки допомагають уявити нам крапання води?

Квітень

Ряст, медунка
Розквітають,
Загули
Джмелі і бджоли.
Рідний край
Пташки вітають.
Квітне в квітні
Все довкола!

Г. Демченко

От дощик бризнув, пил летить,
Краплин прозорчате намисто
На сонці золотом горить.
Біжать потоки з гір суворих,
Пташиний не змовкає гам,
І в лісі гам, і шум у горах —
Усе підспівує громам...

Травень

Люблю я час грози весною,
Коли травневий перший грім,
Немовби тішачися грою,
Гуркоче в небі голубім.
Луна співає голосисто,

Ф. Тютчев.

Загадки

**Як пригріло сонце — стрілки
Зеленясті підняла
Від ласкавого тепла.**

Он її навколо скільки!
Двір, і лан, і луг вкрива
Росяна густа ... (Трав а.)

Навесні вона в теплі
Проростає з-під землі.
Має трунок, має вроду
І дарує насолоду. (Квітк а.)

Я найперша зацвітаю
синім цвітом серед гаю.
Відгадайте, що за квітк а,
бо мене не стане влітку. (Пролісок.)

Загадка «Химерне сонечко»

Сонечко в траві зійшло,
Усміхнулось, розцвіло,
Потім стало біле-біле
І за вітром полетіло. (Кульбаба.)

Щойно зазеленіла на подвір'ї трава, а ця рослина вже зацвіла. Золотаво усміхається до вас, ніби запитує: «Впізнаєте?»

Ще б не впізнати кульбаби! Це та квітк а, яку ніхто не сіє, а вона все одно є і не переводиться. А знаєте, що можна зробити з кульбаби? І ланцюжок, і перстеньок, і намистечко. А віночок із сонечок-квіточок усім дівчаткам до лиця. Спробуйте зробити.

Квіти кульбабок дуже слухняні: як тільки настає вечір, вони відразу ж стулюються і сплять до самого ранку. Поспостерігайте!

Перевірте

Одна з незвичних весняних трав хвойного лісу — kwasениця. У її квітк и все — на п'ятірку. Чашечка з п'яти листків. Пелюсток — теж п'ять. Якщо заглянемо всередину квітк и, побачимо п'ять тоненьких тичинок —

по одній проти кожної пелюстки. Придивившись уважніше, помітимо: квітка має ще один круг із п'яти інших тичинок. Вони дрібнесенькі й ховаються між пелюстками. Коли дозріють насінини, продовгувата коробочка плоду із силою лопається на п'ять частин.

Весняними квітами називають: ... (підсніжник, пролісок, півонію, мімозу, тюльпан, бузок, жовтяницю, фіалку).

Розфарбувати весняні квіти вам допоможуть їхні назви:

фіалку — фіолетовим,

жовтяницю —

бузок — ... кольорами.

Лото «Весняні квіти»

Вирізаємо 12 квадратиків із картону. На квадратики наклеюємо малюнки весняних квітів (тюльпана, нарциса, братків, ромашки, незабудок, підсніжника, фіалки, мати-й-мачухи, сон-трави, конвалії, медунки, кульбаби). Виготовляємо ще дві картки з малюнками квітів.

Грають удвох. Квадратики кладуть на стіл малюнками донизу, перемішують, а потім, додержуючи черги, беруть по одному й накривають відповідний малюнок на своїй картці. Якщо такого малюнка не виявиться, тоді квадратик треба покласти назад на стіл і знову чекати своєї черги.

Перемагає той, хто першим накриє свою картку.

Під час гри запам'ятайте назви весняних квітів. Пригадайте, де ви їх бачили в природі: у лісі, на лузі чи в квітнику.

Пригадайте, хто запилює квіти на луках, на полях. (Вітер, комахи, метелики. Квіти дуже пахнуть, мають різні барви, тому і приваблюють до себе комах. Прилетить комаха на квітку, поповзає на ній, поки знайде собі поживу — краплинку солодкого соку, — і перелетить на іншу, ще й пилок перенесе.)

У саду і на городах багато комах, які пошкоджують плодові й овочеві рослини. Великої шкоди завдають білан капустяний, попелиці, яблуневий квітко-гриз, колорадські жуки. Дуже небезпечна гусінь. Є така гусінь, що протягом місяця з'їдає у 600 раз більше їжі, ніж важить сама.

Гра «Весняні дарунки»

Весна дарує кожному, що треба і що хочеться. Закінчити речення:

Полям — ... (сніги поталі).

Лісам — ... (траву і листя).

Птахам, що повертаються, дарує ... (рідні гнізда).

А мамам — ... (перші квіти ніжні).

Річкам дарує — ... (воду).

Зернинам — ... (теплу землю).

А сіячам — ... (роботу почесну).

Щоб город перекопати,

Що беруть до рук? (Лопати.)

Потім з рук у м'яку грядку

Висівають що? ... (Зернятка.)

Щоб зернятко ожило,

Треба сонце і ... (тепло).

А чому рослина сходить?

Бо корінчики п'ють ... (воду).

Урожай ми враз потроїм,

Як внесемо ... (перегною.)

Пам'ятайте. Дерева садити краще навесні, а ягідники восени.

Посадивши дерево, поливайте його. Однорічні саджанці груші, яблуні та вишні протягом сезону слід поливати 4—5 разів по одному-три відер води під кожне дерево. Щовесни обкопуйте, підживлюйте. Захищайте від шкідників, хвороб і морозів, особливо у перші три роки.

У березні в усіх садах білять штамби та основні гілки плодкових дерев не тільки для краси, а головне — для ... Для чого? (Для захисту кори від сонячних опіків та уповільнення розпускання плодкових бруньок.)

Приваблюйте птахів у сади. Порадьтеся разом у класі, як краще виготовити й відремонтувати пташині будиночки. Влаштуйте їх виставку.

Годинник із квітів

Якщо на квітнику посадити квіти у певній послідовності, враховуючи строки їх розпускання, можна мати живий годинник.

О третій годині ранку починає розтуляти віночки козелець жовтий, о четвертій — цикорій, в шість розкриваються квітки кульбаби, за ними звіробій, нагідки, латаття. О десятій годині у повній красі розцвітають іпомеї (кручені паничі), в одинадцять настає пора березки, о дванадцятій — портулаків.

До сімнадцятої години вечора цвітуть усі квіти, крім нічних, а потім їхнє місце заступають вечірні красуні: тютюн запашний, смілка, віхалка, пізніше — матіола. Із цих квітів можна створювати квіткові годинники у центральних районах України. На південь та північ потрібно добирати інші квіти. Вносить свої поправки і погода: у похмурі дні квітки розпускаються пізніше.

Якщо заздалегідь подбаєте про насіння, спробуйте створити і ви такий годинник. Це буде для ваших батьків і сюрпризом, і чудовим подарунком.

Хочете, щоб у вашій квартирі зрізані квіти жили довго? Тоді запам'ятайте:

Кілька секретів про квіти

1. Не ставте вазу з квітами на протязі, біля відкритого вікна. Оберегайте квіти від прямого сонячного проміння.

2. Щодня міняйте воду, стежте, щоб вона була не дуже холодною. Найкраща вода — кімнатної температури. Можна у воду вкинути кристалик марганцю чи мідну монетку, щоб не розмножувались гнильні бактерії. Для айстр, хризантем додайте у воду цукру.

3. Щодня підрізайте гострим ножем кінчик стебла. У квітах із міцним стеблом (бузок, хризантеми) кінчик стебла розріжте чи розплющіть. Стебло цикламена наколіть кілька разів голкою.

Чиї квіти найгарніші?

Одного разу засперечалися пори року: чиї квіти найгарніші?

Тупнула чобітком Весна — і де сніг лежав, струмки задзюрчали. Зазеленіла травиця. Земля вкрилася підсніжниками, пролісками, анемонами, нарцисами...

— Мої квіти — найкращі, — мовила Весна.

— Ні,— заперечило Літо.

Змахнуло сонячним капелюшком — і враз завітчало ліс і поле. З духмяної конюшини збирає солодкий сік джміль. В гаях, на долах і на луках побачиш волошку, материнку, іван-чай. Ніжно визирають з трави зірочки гвоздики. Щедрі барви літа!

Аж холодом від заздрощів війнула Осінь. І зблякли килими Літа.

— Мої квіти не гірші,— так сказала Осінь і повела багряним рукавом.

Зацвіли верес, цикорій, гусячі лапки. Вдруге кульбаба і конюшина розквітли...

А що ж Зима? Засипала снігом і ліс, і луки, і поле. Снігом дороги й дахи вкрила. Її квіти живуть за склом оранжереї: цикламени, бегонія, орхідеї.

Б. Вовк

Літо

Додати слово:

Розквітають в луках квіти,

Зеленіють в лісі віти.

Все зелене, молоде...

За весною ... (літо йде).

Н. Забіла

Чи знаєте ви? За народним календарем літо настає, коли починає цвісти шипшина (6 червня), фенологи ж ведуть відлік з того часу, коли розцвітає калина (13 червня), а для астрономів його прихід відбувається у найдовший день сонцестояння — 22 червня.

Скоромовка «Літо»

В небі ластівка летить,

В лісі листя шелестить.

Воду п'є лелека.

Сонце палить. Спека.

Дозріває жито.

Вже настало літо.

І. Січовик.

Загадки

Мене частенько просять, ждуть,

А тільки покажусь — ховатися почнуть. (Д о щ.)

Крапля, друга — як сльоза.

Вдарив грім — гримить гроза.

Стало вітряно, імлисто,

Мить одна — і з неба вже

Біле падає намисто...

А, можливо, то — драже?

Гляньте, розтає все чисто.

Не драже це й не намисто,

Не горох, не виноград,

Здогадалися, це — ... (Г р а д.)

Прикмети літа

Живими провісниками літньої погоди є рослини і тварини. Можете переконатися в цьому самі.

- ☀ Ранковий туман у червні — на ясну погоду.
- ☀ Перед дощем іпомея (кручені паничі) складаються вузликом.
- ☀ Над луками та озером уранці легка пелена туману — спокійно вирушайте в похід: дощу не буде.
- ☀ Вискочили на берег і гучно кумкають жаби — незабаром почнеться дощ.
- ☀ А на другий день сидять вони тихо і спокійно у воді — дощу не буде.
- ☀ Кури в землі купаються — на негоду.
- ☀ Біла акація вся обліплена бджолами. Ще здаля чути пахощі її квітів — неодмінно чекайте дощу. Це тому, що в гарячому переддощовому повітрі кожна квітка акації виділяє краплину запашного нектару, і він приваблює до неї бджіл і комах.

Чимало інших ознак вказують на зміни в погоді літньої пори. А які ви знаєте прикмети природи, які таємниці вона вам відкрила?

Чому так говорять?

- ❖ Літо на зиму працює.
- ❖ Червень складає сіно в копиці.
- ❖ Червень — рум'янець року.
- ❖ У червні жити весело: квіти цвітуть, солов'ї співають.
- ❖ Липень медовий бджілок чарує.
- ❖ Липень — вершина літа.
- ❖ Липень — полудень року.
- ❖ Серпень чудовий булки дарує.
- ❖ Серпень — жнивень.

Липень

Липа, липа зацвіла! —
Засурмила всім бджола.—
Гей, злітайтеся, подруги,
У гайок на край села!
Там уже не видно віт,
А лише пахучий цвіт.

Т. Коломієць.

Серпень

Серпень вже іде дворами,
Наділяє всіх дарами:
Сипле зерно і плоди
Добрим людям на труди,
Щедро возить у комори
І пшениці й жита гори
І несе на стіл мені
Груші й сливи наливні.

М. Познанська.

Квіткова аптека

Мишко з дідусем мало не щодня бувають у лісі. Дідусь тут як вдома. Усе знає: де треба шукати ягоди, де ховаються гриби, добре знається на травах і квітах. Якось сказав дідусь, що ліс — то зелена аптека. І цим дуже здивував Мишка. Зелена аптека? Чому це ліс — аптека? А дідусь усміхнувся та й мовив:

— Почекай, онучку, побачиш, чому.

Ідуть вони лісом навесні — квітнуть конвалії. Дід і каже:

— Приглянься-но, Михайлику, до цієї квітки. Гарненька, духмяна та ще й цілюща. З неї ліки готують. Для тих, у кого серце хворе.

Ідуть лісовою стежкою дідусь з онуком улітку.

— Придивляйся до квіток, до трав, онучку, придивляйся! Бачиш, деревій цвіте, а отам, де метелик, лісові калачики. Великої цілющої сили й ці квіти.

Ось на краєчку стежки помітили листя подорожника. Дід зупиняє онука:

— Обережніше ступай, Мишко, та запам'ятай: ця рослина до стежок і доріг тулиться. Тому й зветься подорожником. Непоказний він, а людині справжній друг. Знадобиться зупинити кров, загоїти рану — стане подорожник у пригоді. Бачиш, як багато цілющих трав, квітів у лісі? Тепер розумієш, чому називають ліс зеленою аптекою?

Б. Вовк

Спориш — рослина невибаглива

Скільки не топчи його, а він росте, та ще й квітує все літо. Він — родич нашої гречці. Багатий на вітамін С — у ньому його більше, ніж у лимоні. Має й лікувальні властивості — допомагає при захворюванні шлунку, кишечника, нирок.

Поспостерігайте: як зазеленіє спориш, звеселить увесь двір, він усім до смаку — корови та вівці його скубуть, кури клюють і гуси щипають.

Дізнайтеся, чому цю рослину називають «пташина гречка». Які в неї корінь, стебло, листя, квіти, плоди?

У різних місцевостях спориш називають по-різному: гусятник, трава-мурава... Які ще його назви ви знаєте?

Де ночує водяна лілія

Росте на ставу біла квітка — водяна лілія. Росте у воді. Радісно розкриває свої пелюсточки до сонця. Сідає на білу квітку метелик. Хоче переночувати, бо вже вечір наближається.

Раптом квітка йому каже:
— Лети, метелику, шукай інші квітки,
бо я лягаю на ніч спати під водою.
— Чому? — здивувався метелик.
— Бо у мене під водою — м'яка постіль. Склала біла лілія пелюсточки

й тихо пішла спочивати під воду. А метелик полетів на берег.

В. Сухомлинський.

Назвіть рослини, які ростуть у річці (ставу, озері) вашої місцевості.

Учитель повільно читає:

Ходить сонях
Долом-долом,
Зелен-полем
Ходить сонях
З парасолем.
А за соняхом
Рядочком:
Морква, дині,
Огірочки,
Буряки, горох,
Квасоля.
Все квітує
Серед поля.

А. Камінчук

Завдання: Скажіть, які рослини вирости влітку на полі. Як їх можна назвати одним словом? Чи можуть поряд з ними рости тюльпани, чорнобривці? Чому? Де висаджують квіти? Які з них є у вашому квітнику?

Чому рослини не слід поливати, коли на них падають сонячні промені? (Коли світить сонце, краплини води, які залишилися після поливу на стеблах і листях рослин, збирають його промені, як маленькі збільшувальні скельця, і рослина може при цьому дістати опіки.)

Перевірте: у спеку листя на деревах і трава прохолодні. Чому? Якщо поставити гілку горобини у воду, вода тривалий час не псується.

Коментар. Коли вчені порівняли воду, що стікає у водоймище з безлісного вигону та з вигону, зарослого деревами, виявилось, що лісова — чиста, приємна на смак, а з безлісного вигону — містить багато шкідливих бактерій.

Поспостерігайте: якщо вдень парить, а з листя осокора чи клена капають «сльози»,— чекайте дощу. Степові й лугові трави, пшениця, жито, ячмінь, кукурудза, огірки, помідори теж «плачуть» перед дощем.

Зручний об'єкт для спостереження — кімнатні рослини, зокрема монстера. Перед дощем на кінчиках її листків з'являються крапельки води.

Найпростішими об'єктами спостереження влітку можуть стати мурашки. Що примушує комах ланцюжком повзти по стовбуру дерева, яку здобич вони тягнуть до свого мурашника? Хто оселився під корою трухлявого пенька? Чому дятел, незважаючи на перехожих, старанно довбає дзьобом стовбур? Ворог чи друг він для дерева? Адже біля нього лежить купа скинутої кори.

Якого кольору коник? Чому його важко побачити в траві?

Слово ящірка означає: та, що швидко утікає. Скажіть, чи правильно її назвали?

Чи знаєте ви? Здавна найкращим медом вважається липовий. Один гектар липняка дає тонну меду. Які види медоносних рослин ростуть у вашій місцевості? Чи різняться вони за формою й розмірами листя, за суцвіттям?

Ви прийшли до лісу по ягоди: хто підкаже вам їхню адресу? Суниця росте на лісових галявинах і вирубках, чорниця — у сирому ялиновому бору, брусниця — у хвойних і мішаних лісах. Малині потрібна найродючіша лісова земля, адреса журавлини — болото, де господарює зелений мох. Щоб даремно не ходити по ягоди, треба знати, коли вони досягають: суниці — у червні; чорниця, малина — у липні, брусниця — у серпні.

Світ

Тварин

ПІВНИК ІЗ СІМ'ЄЮ

Ходить по подвір'ю півник-молодець: на голові червоний гребінець, під носом червона борідка. Ніс у Петі долітцем, хвіст у Петі колесом, на хвості узор, на

ногах шпори. Лапами Петя купу розгрібає, курочок з курчатками скликає: «Курочки-чубарочки! Клопотухи-хазячки! Строкаті й рябесенькі! Чорні й білесенькі! Збирайтеся з курчатками, з малими дитятками, - я вам зернятко припас!»

Курочки з курчатками збирались, розкудку-дакались; зернятком не поділились - побилися.

Петя-півничок безпорадків не любить - зразу ж сім'ю помирив: ту за чубчик, того за вихор, сам зернятко з'їв, на пліт злетів, крилами замахав, на все горло закричав: «Ку-ку-рі-ку!»

(К. Ушинський)

* * *

Несла Жучка кістку через міст. Зирк, - у воді її тінь.

Спало Жучці на думку, що це не тінь, а Жучка та кістка. От вона й випустила свою кістку, щоб ту взяти. Тієї не знайшла, а своя на дно пішла.

* * *

Захотіла гави пити. У дворі стояв глечик з водою, а в глечикуні вода була лише на дні. Гаві ніяк її не дістати. Вона стала кидати в глечик камінці й стільки накидала, що вода піднялася, і можна було пити.

* * *

У Розки були цуценята у дворі, на сіні.

Розка пішла. Діти прийшли, взяли цуценя і віднесли на піч. Розка прийшла, не знайшла цуценяти і вила. Потім знайшла цуценя і вила біля печі.

Діти зняли цуценя і дали Розці, а Розка віднесла цуценя в зубах на місце.

(К. Ушинський)

ТАЄМНИЦІ НАШИХ УЛЮБЛЕНЦІВ

Котячий світ має безліч таємниць. Серед котів є рекордсмени. Їх «досягнення» занесені до «Книги рекордів Гіннеса». Ось деякі з них.

Найбагатший кіт - американець Чарлі Чан - одержав у спадщину від господаря 250 тисяч доларів, чималу віллу, антикварну колекцію і навіть котячий цвинтар поруч із віллою.

Найгладкіший представник котячої компанії - смугастий кіт Хімі, який важив майже 22 кілограми, а його довжина - майже один метр.

Найбільш працелюбна кішечка - Таузер. Вона за все своє життя виловила майже 29 тисяч мишей.

ЩО КОМУ ЛЮБЕ

Один чоловік мав kota, гусей та курей.

Як настало літо й сонце добре припекло, гуси пішли воду шукати та зустріли курочку.

- Куди йдете, гуси?

- Шукаємо воду, бо дуже сонце гріє.

- І я піду з вами, - каже курочка. Зустріли вони kota, а він проситься:

- І я з вами піду, добре?

- Ходи.

Ідуть, ідуть і нарешті побачили озеро. Гуси знялися на крила й полетіли у воду. Плавають, пірнають, і так їм добре.

Курочка та кіт стали на березі й дивляться. Сонце пече. Дуже хотіли б залізти у воду, але бояться... Аж ось помітили у воді таких, як вони, kota й курочку.

- Ну, коли вони не бояться, то чого нам боятися?

І стрибнули у воду... Але нараз почали тонути. Ледве вибралися на берег.

Кіт глянув на озеро, і так йому стало недобре, що він втерся лапками та й каже:

Не полізу я більше у воду. Помиюся я й на печі.

А курочка собі:

-І я не буду більше купатися. Ліпше попорпаюся у попелі.

Дома курочка скочила в купу пороху й од радості замахала крилами.

- Це моя купіль! У сто раз ліпша, як вода!

А кіт шмигонув до хижі, скочив на піч, замурчав і почав лапками митися.

- Не промінюю я теплу піч на озеро.

І від того часу гуси купаються у воді, коти миються на печі, кури порпаються в поросі.

(Із журналу)

ЇЖАЧОК-ХИТРЯЧОК

Їжачок-хитрячок

Із голок та шпичок

Пошив собі піджачок.

І у тому піджачку

Він гуляє по садку.

Натикає на голки

Груші, яблука, сливки.

І до себе на обід

Він скликає цілий рід.

(П. Воронько)

ЧОМУ ЧАПЛЯ СТОІТЬ НА ОДНІЙ НОЗІ

Чапля зшила черевички

І мерщій пішла до річки. –

Чапу-лапу, чапу-лапу,

В мене гарні черевички.-

Поки хвастала, ходила,

Черевичок загубила.

І стоїть вона в лозі

На одній своїй нозі,

Другу вгору підіймає -

Черевичка немає.

(П. Воронько)

ЧОРНИЙ ЖУК

Чорний жук
Очима блима:
чує кроки за плечима.
Дуже хороше йому
по землі ходити!
Він не хоче, чуєш, хлопче,
у коробці жи-ти!

БІЛКА

Лущить шишку, шурхотить
І спішить, спішить, спішить,
Крутить шишку так і сяк,
Оголивши зубки.
На стежинку із гілляк
Сипле шкаралупки.
Хвіст стовбцем вогню горить.
Клопоти - не радість. –
От і знову день, як мить,
Ніколи награтись!...

(Т. Белозеров)

КУРІПКИ

Знов куріпки на нічліг
В голубий пірнули сніг,
Їм до ранку міцно спиться
В того снігу під крильми.
І на лузі літо сниться
Серед лютої зими.

(Т. Белозеров)

БОРСУК

Під березою в горі,
Спить борсук в своїй норі.
А нора у борсука
Глибочезна і м'яка.
Борсукові тепло й сухо,
Цілий день ласкають вухо
Шум гілок і вітру спів,
І сопіння борсучків.

Сплять маленькі вусани
Міцно коло мами
І сопуть собі у сні
Мокрими носами...
Скрипне гілка а чи сук –
Гляне заспано борсук,
Зловить вухом все за мить,
Усміхнеться й далі спить,
Бо нора у борсука
Глибочезна і м'яка.

(Т. Белозеров)

ЦВІРКУНЕЦЬ

В мураві побіля хати
цвіркунець,
малий скрипаль,
вчивсь на скрипці
грати, грати –
і згубив смичка...
Шу-кай!

(В.Лучук)

ПРО ДИВАКА-ЖАБЕНЯТКА

- А що таке зірки? - запитав одного разу коник. Жабенятко задумалося і сказало:

- Великі слони говорять: «Зірки - це золоті гвіздочки, ними прибите небо». Але ти не вір.

Великі ведмеді думають: «Зірки - це сніжинки, що забули впасти». Але і їм ти теж не вір.

Послухай мене краще. Мені здається, що винен великий дощ.

Після великого дощу ростуть великі квіти. А ще мені здається, коли вони дістають головою неба, то вони й засинають там, підігнувши довгі ніжки».

- Так, - сказав коник. - Це більше схоже на правду. Зірки - це великі квіти. Вони сплять в небі, підігнувши довгі ніжки.

(Г. Циферов)

ЛАСТІВКА

Ластівки немає –

Відлетіла вже.

Десь її стрічає

Сонечко чуже.

Хоч воно і гріє,

Та на чужині

Ластівка марніє,

Не співа пісні.

Щастя для пташини

Там, де в'є гніздо,

Там, де батьківщина,

Хоч земель є сто.

(М. Удовиченко)

СОРОКА

У сороки є прізвисько - білобока.

І справді, з боків пір'їнки в неї зовсім білі. А ось голова, крила та хвіст чорні, як у ворони. Дуже красивий у сороки хвіст - довгий, прямий, немов стріла. І пір'я на нім не просто чорне, а з зеленкуватим вилискуванням. Чепурна птиця сорока і така спритна, жвава - рідко коли спокійно сидить, все більше метушиться.

Має сорока ще й друге прізвисько - злодійка. Дуже вже вона шахраювата: стрибає з місця на місце, а сама все поглядає, чи не можна чим поживитися, вкрасти що-небудь. Тільки закудкудаче в курятнику курка, сорока вже тут як тут. Вона давно запримітила: якщо курка кудкудаче, значить яйце знесла. Швиденько забереться у курятник крилата злодійка, розклює шкаралупу яйця та й вип'є.

Їдять сороки жуків, черв'яків, гусениць та й у чуже гніздо можуть забратися, пташенятами поласувати, навіть лісовим звіркам і тим іноді від сороки дістається.

(Г. Скребицький)

ВЕДМЕЖАТКО

Мисливці вбили трьох ведмедиць і три виводки ведмежат продали в зоопарк.

У зоопарку всіх їх посадили в одну клітку - бурих, рудих, чорнуватих, неоднакових і на масть і на зріст - хто трохи більший, хто трохи менший.

Найменшеньке - найпохмуріше.

Сидить у кутку, чухає животик, лапу смокче та весь час мурчить.

А інші веселі: борюкаються, по клітці лазять, борсаються, кричать, пихкають - волохаті, пузаті, великоголові, клишоногі ведмежатка.

Одне хоч і всіх переросло, а їсти не вміє по-справжньому, його служителька через соску годує. У пляшку молока наллє, ганчірку в шийку засуне й віддасть йому. Воно пляшку лапами обхопить і смокче. Нікого до себе не підпускає, мурчить. Страшно так!

Друге, чорнувате, з білою: плямою-нагрудником, усе лазить, дряпається кудись. Полізло воно по залізних прутах клітки до стелі. А пруди ж слизькі - два верхки пролізе, на вершок назад злізе. Лізло, лізло, до половини долізло, а далі - ніяк. Стомилося. Щосили лапами працює, вищить зі злості, хочеться йому на стелю, а нічого не виходить, - униз з'їжджає.

Придумало. Вчепилося зубами в залізний прут і висить - лапи відпочивають.

Повисіло, повисіло, відпочило й зразу до стелі долізло. Потім і по стелі полізло, та зірвалося, впало й заверещало несамовитим голосом.

Прибігла служителька, взяла його на руки, заколисує, гладить.

Ведмежатко заспокоїлося, пронюхало в кишені цукерку, дістало й разом з папірцем давай її смоктати, прицмокувати.

Принесли ведмежатам молочної каші. Усі на коритце навалились, штовхаються, просто в кашу лізуть, огризуються, плямкають, цмокають, сопуть.

Раптом знову хтось закричав. Галасує, надривається.

А це той самий сосунець, який по-справжньому їсти не вміє. Виліз він із клітки, коли кашу давали, і поліз по мітлі: біля клітки мітла стояла.

Полізло ведмежатко по мітлі та раптом з нею упало. Об підлогу забилося, та ще й палка від мітли його по голові вдарила.

Лежить, заплющило очі й галасує. А мітлу з лап не випускає. Дали йому знову соску. Захотілося мені купити ведмежатко, та не можна: в зоопарку ведмежат не продають.

(Є. Чарушин)

НА ДОБРАНІЧ

Був собі, жив собі невеличкий жучок. Де він жив - хто його знає, То у лісі літав, то на луках. Де, ніч застане - там і засне. Такому малому хіба багато треба? А який він був - може, хочете знати? Ох, важко сказати про це...

Як сідав він на гілочки, пташки казали:

- Он зелений жучок, зловімо - його!

І пурх-пурх до нього. Та хіба він дурний був, щоб так і дати себе з'їсти! Він - дж-дж! – розправив крильця і полетів.

Летить проти сонечка на луки, а квіти й кажуть:

- Що то за гарний золотий жучок летить!

А ввечері, десь у холодочку, в затінку, він здавався жабкам зовсім чорненьким. Так що ніхто не знав, який він насправді. Та це було йому байдуже - жити було весело, їсти було досхочу. Все він навколо облітав і знав, і з усіма був знайомий. Сонце гріло, пташки співали. Отак би все життя!

Якось уранці прокинувся він і полетів навпростець, над лісовою галявинкою, до ставка. Це була весела зелена галявинка, і на ній росли квіти. Навколо старі дерева вели спокійні розмови, а молоді берізки жартували з вітром, завжди ніби вабили його своїм легеньким листям.

- Ой, що це таке? - раптом закричав жучок.-Хто це ловить мене?

Справді, ніби щось заплутало його ніжки. Він швидко зачеберяв ними у повітрі, рвонув -і невидимі пута порвалися. Жучок був завжди цікавий до всього й тому почав оглядатися на всі боки. Якись тоненькі срібні ниточки літали в повітрі.

- Цікаво, цікаво,- мовив жучок,- я ще цього не бачив.

- Хіба ви не знаєте, що це таке? - спитала з жахом маленька комашинка. - Краще цього і не знати. Ненажери-павуки тчуть свої сіті, щоб ловити нас, маленьких, невинних комашок, і висмоктувати нашу кров. Так загинули дві мої сестри. Тікайте геть, як побачите це жахливе плетиво!

(О. Іваненко)

ЛИСИЧЧИН ХЛІБ

Одного разу я проходив лісом цілий день і надвечір повернувся додому з великою здобиччю. Зняв з плечей важку сумку й почав своє добро викладати на стіл.

- Що це за птах? - спитала Зіночка.

- Терентій, - сказав я.

І розповів їй про тетерюка: як він живе в лісі, як бурмоче весною, як березові бруньки клює, ягідки восени на болотах збирає, взимку гріється од вітру під снігом. Розповів їй також про рябчика, показав їй, що він сіренький, з чубчиком, і

посвистів у дудочку по-рябчиному і їй дав посвистіти. Ще я висипав на стіл багато білих грибів, і червоних, і чорних. Ще в мене в кишені була кривава ягода костяниця, і блакитна чорниця, і червона брусниця. Ще я приніс із собою запашну грудочку соснової смоли, дав понюхати дівчинці й сказав, що цією смолкою дерева лікуються.

Хто ж їх там лікує? спитала

- Зіночка.

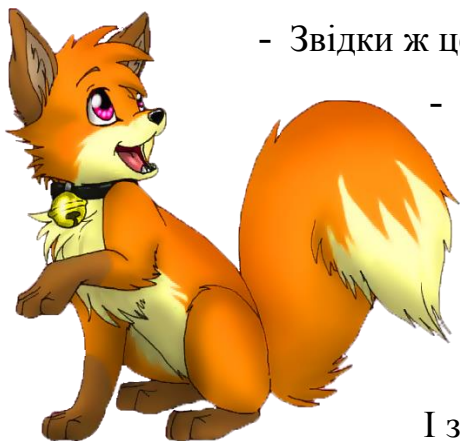
- Самі лікуються, - відповів я.

- - Прийде ото мисливець, захочеться йому відпочити, він і встромить сокиру в дерево і на сокиру сумку повісить, а сам ляже під дерево. Поспить, відпочине. Витягне з дерева сокиру, сумку надіне, піде. А з ранки від сокири в дерева потече ця запашна смолка та ранку цю затягне.

Також, навмисне для Зіночки, приніс я різних чудових трав по листочку, по корінцю, по квіточці: зозулинець, валеріану, петрів батіг, заячу капусту.

І якраз під заячою капустою лежав у мене шматочок чорного хліба: зі мною це завжди буває, що коли не візьму хліба в ліс - голодно, а візьму - забуду з'їсти і назад принесу.

А Зіночка, коли побачила в мене під заячою капустою чорний хліб, то аж остовпіла від подиву:

- Звідки ж це в лісі взявся хліб?

- Що ж тут дивного? Адже ж є там капуста!

- Заяча...

- А хліб - лисиччин. Покуштуй. Обережно покуштувала й почала їсти:

- Добрий лисиччин хліб.

І з'їла весь мій чорний хліб геть чисто. Так пішло в нас: Зіночка, копунка така, часто й булки не бере, а як я з лісу лисиччин хліб принесу, з'їсть завжди його весь і похвалить:

- Лисиччин хліб куди кращий за наш!

(М. Пришвін)

РОСЛИНИ

САДУ,

ГОРОДУ

ЯБЛУЧКО

А воно мов золоте,
Спілим соком вщертъ налите,
І рум'яне, й духовите,
Медом сповнене ясним,
Видно зернятка у нім...

(О. Пушкін)

СИБІРСЬКІ РАНЕТКИ

Солодших ранеток немає,
Коли їх морози поб'ють.
З гілок дівтора їх зриває,
Синиці і щиглі клюють.
У кожній янтарна кислінка,
Стійкі вони навіть в пургу,
Мов літа гарячі краплинки,
Горять на веселім снігу.

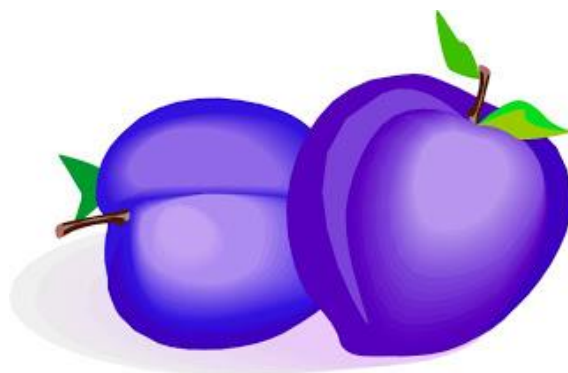
(Т. Белозеров)

СЛИВА

Модниця-слива,
Як дозрівала,
Плаття за платтям
Так і міняла.

Мала зелене,
Темне, мов крона, -
Ні, не сподобалось:
Вбралась в червоне.

Знову обнову
Стало їй треба -
Плаття вдягнула
Кольору неба.

Може б змінити
І синє хотіла –
Прийшла наша Катя
І сливу із'їла.

(К. Сєрова)

ВИШЕНЬКИ

Поблискують черешеньки
В листі зелененькім,
Черешеньки ваблять очі
Діточкам маленьким.

Дівчаточко й хлоп'яточко
Під деревцем скачуть,
Простягають рученята
Та мало не плачуть.
Раді б вишню з'їсти,
Та високо лізти,
Ой раді б зірвати,
Та годі дістати!

- Ой вишеньки-черешеньки,
Червонії, спілі,
Чого ж бо ви так високо
Виросли на гіллі? –
Ой того ми так високо
Виросли на гіллі, -
Якби зросли низесенько,
Чи то ж би доспіли?

(Леся Українка)

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЯБЛУНЬКИ

Росла в лісі дика яблуня; восени впало з неї кисле яблуко. Пташки подзьобали яблуко, поклювали й зернятка. Одне тільки зернятко сховалося в землю і залишилось.

Зиму пролежало зернятко під снігом, а навесні, коли сонце пригріло мокру землю, стала зернинка проростати: пустила вниз корінець, а вгору вигнала два перші листочки.

З-поміж листочків вибігло стебельце з брунькою, а із бруньки, вгорі, вийшли зелені листочки.

Брунька за брунькою, листочок за листочком, гілочка за гілочкою - і років за п'ять гарнесенька яблунька стояла на тому місці, де впало колись зернятко. Прийшов у ліс садівник із заступом, побачив яблуньку й каже:

- Ось гарне деревце; мені воно стане в пригоді.

Затремтіла яблунька, коли садівник став її викопувати, і думає: «Пропала я зовсім!»

Але садівник викопав яблуньку обережно, корінців не пошкодив, переніс її в садок і посадив у добру землю.

Залишилася яблунька в садку. «Мабуть, я незвичайне дерево, - думає вона, - коли мене з лісу в садок перенесли», і зневажливо поглядає навкруг на негарні пеньки, зав'язані ганчірочками; не знала вона, що потрапила до «школи».

(К. Ушинський)

ЗАГАДКИ

1. Без рук, без ніг,
а по тичині в'ється. (Горох, квасоля)

4. Без очей, без рук,
а лізе на дрюк. (Горох, квасоля)

2. Під дубком звилась клубком,
та ще й з хвостиком. (Редиска)

3. Сидить дівчина в коморі,
А коса її надворі. (Морква)

5. До сонця я підхожий,
І сонце я люблю,
За сонцем повертаю

Голівоньку свою.
Стою стрункий, високий
В зелених шатах я,
І золотом убрана
Голівонька моя. (Соняшник)

6. Сидить баба на грядках,
Вся закутана в хустках. (Капуста)

7. Білі зуби маю,
Та усі ховаю,
Довгі коси маю,
Та не заплітаю. (Кукурдза)

8. Рук не має, ніг не має
На тин залізає. (Гарбуз)

9. Повна хата людей,
А ні вікон, ні дверей. (Кавун і зернятка)

10. Хто мене бачить,
Той гірко плаче. (Цибуля)

11. Мене печуть, мене варять,
Мене їдять, мене хвалять. (Картопля)

ГОРОХ РОСТЕ

Ось на грядці біля тину
Трошки тріснула земля,
І росточок горошини
Визирає з відтіля.
Виткнув носик,
Вигнав вус...
- А за що я ухоплюсь?
Ми гороху знаєм звичку,
Ми йому поставим тичку,
Щоб горох наш добре ріс,
Щоб до сонця вгору ліз,

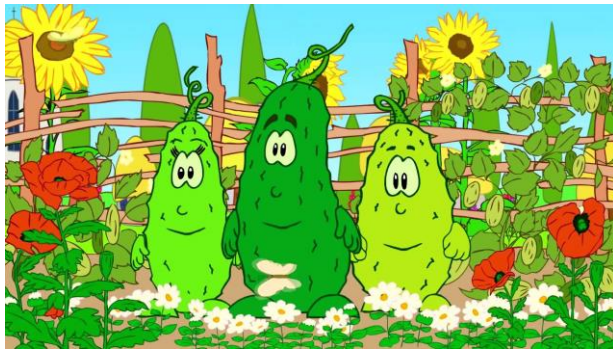

Вкривсь весною цвітом,
А стручками літом!

(І. Кульська)

НА ГОРОДІ

Ось вам морквина –
Червона спина,
Чубчик зелений.
Ось біля мене
Ріпки листочки
Та огірочки.

Сплять в них маленькі...
Зерна гарненькі...
Скільки смачного
В мирі та згоді
Виросло, друзі,
В нас на городі.

(М. Пожарова)

ОГІРОК І КАПУСТА

Одного разу головка капусти та огірок пішли разом купатися до річки. Огірок зразу у воду кинувся. А головка капусти почала на березі роздягатися - роздягалася до самого вечора. Огірок, чекаючи її у воді, від холоду весь вкрився сиротами.

(Р. Баумволь)

МАК

На городі -
Ой, так, так –

Мама висіяла мак.
У барвистій парасольці
зацвітає мак на сонці.
У зеленому плащі
мак не мокне на дощі.

хить та хить —
дзвінко маківка дзвенить.

(В. Лучук)

На городі -
Ой, так, так —
Мама висіяла мак.
Мак росте, росте угору —
дозріває в літню пору.
Вліво-вправо —

* * *

Прийшли до річки дві верби
З маленьким вербенятком,
Прийшла калина із своїм
Малим калиненьятком,
Прибула вільха з вільшенням,
Тополя з тополятком...
Та й залишились тут усі,
Щоб потім гаєм розростись,
Зеленим гаєм стати.

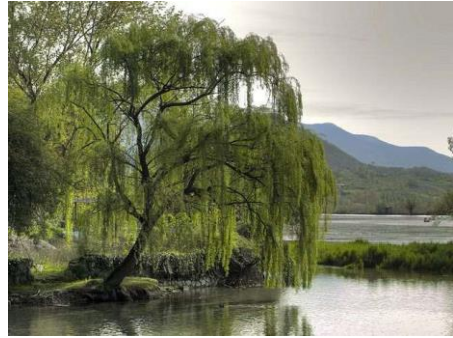
(Л. Силенко)

ВЕРБИЧКА

Посадив Петрусь вербичку,
Зелененьку, невеличку,
Щоб над стежкою росла,

Кучерявою була.
Перша пташка прилетіла
В молодому листі сіла,
Заспівала на гіллі:
«Трі-лі-лі-лі, трі-лі-лі...»
Потім промінь золотистий
Примостився теж на листі,
Він приніс для юних віт
Аж від сонечка привіт.
Радо Петрик поглядає: -
Ти скажи мені про те,
Хто скоріше з нас росте?

(Д.Мегелик)

ЛІСОВА КРАСУНЯ

А

Низенька ще калинка,
рясно зацвіла.
Стоїть у білім платті,
Як дівчинка мала.
На ній така хустинка,
Що й праліс заяснів.
Килинка чи калинка
Стоїть між ясенів?
Промінням дивним сяє
Красуня понад Пслон,
Від неї в темну нічку
Світлішає кругом.

(Д. Мегелик)

ТАЄМНИЦЯ

- І чого це інші цвітуть, а я ніяк не можу розцвісти? - журився Луговий Васильок.

Він бачив, що під деревами вже білють ніжні квіти анемони, а на узліссі товпляться на низеньких стеблинках хвостаті квіти рясту. З-під кущів визирають жовтенькі зірочки. Понад струмком аж сяють яскраво-жовті блискучі квіти жовтцю-пшінки, а просто з води підводяться цілі букети золотих квітів курячої сліпоти.

А сам Луговий Васильок ледве набрався сили, щоб розгорнути перші листочки! Як прикро!.. І він вирішив дізнатися, що допомогло весняним квітам розквітнути так рано, і попросив знайому Муху вивідати у квітів їхню таємницю.

Муха погодилась, але повернулася ні з чим.

- Квіти кажуть: що таємниця, те й є таємниця. Вона закопана в землі.

- У землі? - здивувався Луговий Васильок.

- Ну, тоді я знаю, кого попросити: Крота. Він у землі господар, хіба йому важко дізнатися?

Крїт вислухав Василька й поліз під землю. А на другий день виліз із нори такий поважний, такий урочистий, що стало відразу ясно: він про все дізнався.

- Ну що? - спитав Луговий Васильок.

- Почекай, дай віддихатись, - сказав Крїт, розлігся на горбочку викопаної землі й нічого більше не промовив.

Але квіти теж уміють мовчати, та ще як уміють! І Васильок не квапив Крота, а терпляче чекав.

- Дізнався, - сказав, нарешті, Крїт. - Усі ці весняні квіти запасають собі їжу ще влітку та восени і зберігають свої запаси в підземних коморах. Кожна з них має комору на свій лад: та бульбу, та цибулину, а та грубе кореневище. Звідти вони й беруть їжу зараз, навесні. Ось чому вони мають стільки сили й можуть цвісти так рано.

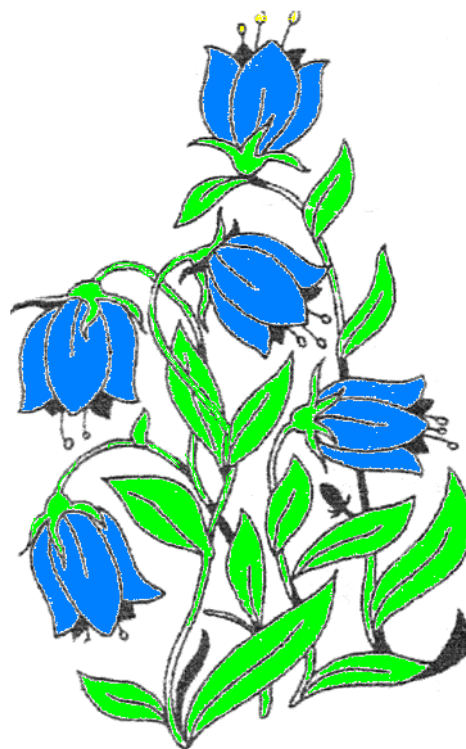
- Які хитрі! - сказав Луговий Васильок. - А от я таких запасів робити не вмію. Що ж, розцвіту, коли зможеться.

І він розцвів у середині літа. Але тоді вже на луках не було нічого кращого за його яскраві пурпурові пахучі квіти. І всі милувалися з них.

(Н. Павлова)

ХОР ЛІСОВИХ ДЗВІНОЧКІВ

Ми дзвіночки,
Лісові дзвіночки,
Славим день.
Ми співаєм,
Дзвоном зустрічаєм:
День!
День!
Любим сонце,
Небосхил і сонце,
Світлу тінь,
Сни розкішні,
Все гаї затишні:
Тінь!
Тінь!
Линьте, хмари,
Ой прилиньте, хмари,
Ясний день

Окропіте,
Нам нашелестіте:
День!
День!
Хай по полю,
Золотому полю, тінь,

Хай схитнеться,
Жито усміхнеться:
Тінь!
Тінь!

117024

"Бузьок і жабки"

Спочатку намалуйте крейдою на ігровому майданчику велике коло — "берег ставка", а в середині нього мале коло — "бузькове гніздо".

Всі гравці станьте на лінію великого кола обличчям до середини, поділіться на дві команди з однаковою кількістю гравців. Тоді присядьте і спрїться обома руками на землю. Це — "жабки".

А у малому колі нехай стане гравець, якого виберете (за допомогою лічилки) "бузьком". "Бузьок" стоїть у своєму "гнізді" на одній нозі, змінюючи то ліву, то праву ногу, щоб не стомитись, і пильно стежить за "жабками".

За сигналом ведучого "жабки" починають перегукуватись.

/ команда: Кум!
2 команда. Кума!
1 команда. Бузьок де?
2 команда. Нема!
1 команда. А де ж?
2 команда. Умер.
1 команда. Коли?
2 команда. В четвер.

Всі разом (*повертаючи голови на всі боки*): А ми раді, раді, раді!

На цих словах "жабки" стрибають всередину великого кола, а "бузьок" вискакує на одній нозі зі свого "гнізда" і ловить їх. "Жабки", злякавшись, стрибками утікають за лінію великого кола, до "ставка".

Якщо "бузькові" вдається зловити "жабку", то вона стає "бузьком" — і гра починається спочатку, якщо ж ні, то "бузьок" знову повертається до свого "гнізда".

"Ведмідь і діти"

Навколо лави, що стоїть на майданчику, намалуйте крейдою коло. Це — "барліг ведмедя"

Вибраний за допомогою лічилки "ведмідь" залазить у свій "барліг" і "лягає спати" на лаві.

Всі діти-гравці бігають, стрибають навколо "барлога" і голосно гукають, дратуючи "ведмедя":

Ой, ведмедю волохатий,
Годі лапу вже смоктати.
Прокидайся, косолапий,
Ану спробуй нас впіймати!

"Ведмідь" прокидається, ричить і кидається на гравців, намагаючись впіймати будь-кого з них.

Впійманих дітей "ведмідь" забирає до себе в "барліг", садить на лаву і знову лягає спати. Гра продовжується доти, поки "ведмідь" не спіймає 4 - 5 дітей.

Після цього із числа не впійманих дітей вибирається новий "ведмідь" і гра продовжується. Перемагають ті, кого "ведмідь" жодного разу не забрав до "барлога". А кращим "ведмедем" вважається той, який найскоріше впіймав обумовлену кількість дітей і краще всіх зобразив ведмедя.

"Хлібчик"

Виберіть "пекаря". За 4-5 кроків від "пекаря", попарно (пара за парою), узявшись за руки, стають бажані грати в цю гру.

"Пекар", стоячи обличчям до гравців, вигукує, плескаючи в долоні:

Пекар: Печу, печу хлібчик, діткам на обідчик!

Діти: А випечеш?

Пекар: Випечу!

Діти: А впіймаєш?

Пекар: Спробую.

Після цих слів два гравці останньої пари розбігаються в різні сторони з наміром з'єднатися і стати перед "пекарем".

А той намагається впіймати одного з них до того, як вони візьмуться за руки. Якщо "пекар" впіймає котрогось із гравців, то вони утворюють нову пару, яка стає першою, а гравець, що залишився без пари, стає "пекарем". Гра продовжується доти, поки перша пара стане останньою.

"Біг з картоплею"

Розділіться на дві команди. Намалюйте крейдою стартову лінію, а через 5-6 м. навпроти кожної команди покладіть будь-який предмет.

Перші гравці обох команд одержують по столовій ложці і одній картоплині (можна використати тенісні м'ячики).

Ставши на стартову лінію, вони повинні взяти в праву руку ложку з картоплею і за сигналом розпочати біг. Стараючись, щоб картопля не впала, добігають до умовного місця (покладеного предмета), а тоді біжать назад і передають ложку з картоплею наступним гравцям, а самі стають в кінці своїх команд.

Якщо картопля впаде, треба зупинитись, підняти її без допомоги другої руки і продовжувати біг.

Перемагає та команда, гравці якої швидше впоруються зі своїм завданням.

"Гусениця"

Учасники кожної команди шикуються в колони на відстані 2 м одна від одної, за стартовою лінією.

Гравці приймають положення "гусениці". Ліву руку кладуть на ліве плече попереднього гравця, а правою підтримують його праву ногу, зігнуту в коліні, за гомілковий суглоб.

За сигналом команди, стрибаючи на лівій нозі і зберігаючи рівновагу, стараються досягнути фінішної лінії. Перемагає та команда, гравці якої першими перетнуть фінішну лінію.

"Пінгвіни з м'ячем"

Команди шикуються за лінією старту. На відстані 10 м від них — прапорці.

За сигналом гравці, що стоять першими в командах, затискуючи колінами один м'яч і тримаючи в руках перед собою другий, рухаються до прапорця. Рухатись можна стрибками, або "перевалюючись" з ноги на ногу.

Перемагає та команда, "пінгвіни" якої швидше виконають своє завдання.

"Ящірка"

Розділіться на дві команди. Намалюйте на майданчику велике коло. Одна команда шикується в колі. Гравці стають один за одним, тримаючи за пояс тих, що попереду. Це — "ящірка". Друга команда — за колом. У них м'яч, яким вони намагаються "відбити хвіст у ящірки".

За сигналом "ящірка" починає рухатись так, щоб захистити останнього гравця в колоні. Гравці команди, що стоять поза колом, намагаються влучити м'ячем у "хвіст ящірки", тобто "вибити" останнього гравця.

Якщо м'яч попадає в нього, він виходить з гри. Тоді стараються влучити в наступного. Попередньо домовляються у скількох гравців треба вцілити (2 - 3), щоб відбити "хвіст ящірки".

Потім команди міняються місцями. Перемагає та команда, яка зуміє швидше "відбити хвіст ящірки".

"Відгадай слово"

Ведучий пропонує гравцям відгадати слово за характеристикою. Наприклад: "Буква Я на початку слова. Слово відповідає на питання що? У ньому два склади." (Явір, яма, язик, ясла...). "Буква Ю на початку слова. Слово відповідає на питання хто?" (Юра, Юхим, юнак...). "Слово, що відповідає на питання хто? У ньому три склади." (Харитя, Тетяна, Христина..-). "Буква ї в середині слова на початку складу. Слово відповідає на питання що робити?" (Виїхати, поїхати, заїхати, виїсти...). "Буква Є після букви, що позначає приголосний. Слово відповідає на питання яке?" (Синє, раннє, осіннє, середнє...).

Переможцем виходить той, хто відгадає найбільше слів. Цю гру можна проводити, поділивши гравців на дві команди.

"Квітковий магазин"

(Гра проводиться в класній або ігровій кімнаті)

На кількох столах розмістіть кімнатні рослини так, щоб кожна із них було добре видно. Це — магазин "Природа". Всі бажаючі гратись діляться на продавців і

покупців. Покупці оглядають рослини і просять продавця продати ту, що сподобалась, але не називають, а описують її. Продавець повинен впізнати рослину, назвати її і вручити покупку. Через деякий час гравці міняються ролями.

Надалі гру можна ускладнювати. Вимагати від покупців знань про батьківщину рослини, період цвітіння, лікувальні властивості і т.д.

Загадки

Про рослин

- ☀ Біле — не сніг, зелене — не луг, кучеряве — не людина. (Береза)
- ☀ Червоний колір, а кислий смак, кам'яне серце, чому то так? (Вишня)
- ☀ Зелене, а не дуб; кругле, а не місяць; з хвостиком, а не миша. (Гарбуз, кавун)
- ☀ Не кінь, не віл, а прив'язаний. (Гарбуз)
- ☀ Висить відерце, а у відерці — серце. (Горіх)
- ☀ Навесні веселить, влітку холодить, восени годує, взимку гріє. (Дерево)
- ☀ Батько тисячі синів має, кожному мисочку справляє. (Дуб)
- ☀ По краях гладенький, а всередині солоденький. (Кавун)
- ☀ І не дівка, а червоні стрічки носить. (Калина)
- ☀ Головата, дженджуриста, сорочок наділа триста, а нога одна. (Капуста)
- ☀ Без очей, без рук, а лізе на дрюк. (Квасоля)
- ☀ Ні сучок, ні листок, а на дереві росте. (Кора)
- ☀ Не вогонь, а обпікає. (Кропива)
- ☀ З води росте, на воді сидить, у воду дивиться. (Лілея)
- ☀ Ніхто їх не лякає, а вони все тремтять. (Листя осики)
- ☀ Стоїть при дорозі на одній нозі, голова мала, а в ній п'ятьма. (Мак)
- ☀ Під землею вогонь горить, а зверху видно. (Морква)
- ☀ Стоять коні на припоні, вузлики знати, та не можна розв'язати. (Огірок)
- ☀ Сімсот невісток на одній подушці сплять. (Соняшник)
- ☀ Лежить чоловічок в золотім піджачку, підперезаний, та не поясом, не підіймеш — сам не встане. (Сніп)
- ☀ На землі дірочок, як на небі зірочок. (Стерня)
- ☀ Червона, солодка, пахуча, росте низько, до землі близько. (Суниця)
- ☀ Зелений звір на дерево тіка. (Хміль)
- ☀ Сидить пані в жупані, хто її роздягає, той сльози проливає. (Цибуля)
- ☀ Як на неї подивився, то сльозами залився. (Цибуля)
- ☀ Що то за голова, що лиш зуби і борода? (Часник)
- ☀ Що то за твір, що ні чоловік, ні звір, а має вуса? (Ячмінь)

Про тварин

- Коло — вуха завірюха, а у вусі — ярмарок. (Бджоли)
- Влітку наїдається, взимку висипляється. (Ведмідь)
- Чотири тики, два патики, сьоме помахайло. (Корова)
- Вік свій з клунками, та ще й сідають на нього з мішками. (Верблюд)
- У зеленому жакеті галасує, хоч і плавати мастак, а не риба і не рак. (Жаба)
- Повзун повзе, сімсот голок везе. (Їжак)
- У воді купається, водою обливається, вода до неї не чіпляється. (Качка)
- Кругом бігають клубочки. (Квочка з курчатами)
- У нашої бабусі сидить дід у кожусі, проти печі гріється, без води умиється. (Кіт)
- Ні рак, ні риба, ні звір, ні птиця, голос тоненький, а ніс довгенький, хто його уб'є, той свою кров проллє. (Комар)
- Іде в поле — як дощечка, а з поля — як бочечка. (Корова)
- Сірий, та не вовк, довговухий, та не заєць, з копитами, та не кінь. (Осел)
- Іхала пані в срібному жупані, як уїхала в сад, не вернулась назад. (Риба і ятір)
- Двічі родився, у школі не вчився, а години знає. (Півень)
- Ой кину я не палицю, зловлю не галицю, обскубу не пір'я, з'їм не м'ясо. (Риба і вудка)
- Хто на собі свій будинок носить? (Черепашка, слимак)
- Уночі гуляє, а вдень спочиває, має круглі очі, бачить серед ночі. (Сова)
- Живе чорне, умре червоне. (Рак)
- Ситий кусок під тинном скаче. (Жаба)
- Сірий, зубастий по полю блукає, ягнят шукає. (Вовк)

- Червонясту шубку має,
По гілках вона стрибає.
Хоч сама мала на зріст,
Та великий має хвіст.
Як намисто, оченята.
Хто це? Спробуй відгадати!
(Білка)

● Буркотливий, вайлуватий,
 Ходить лісом дід кошлатий.
 Одягнувся в кожушину,
 Мед шукає і ожину,
 Любить літом полювати,
 А зимою — в лігві спати.
 Як зачує він весну —
 Прокидається від сну.

(Ведмідь)

● Прийшла кума з довгим віником
 На бесіду з нашим півником.
 Схопила півня на обід
 Та й замела мітлою слід.
 (Лисиця)

Про людину

- Не колода, не пень, а лежить цілий день, не жне, не косить, а прийде обід — їсти просить. (Ледар)
- Стоять два стовпи, а на стовпах — бочка, а на бочці — макітра, а на макітрі — ліс. (Людина)
- Шість Ніг, дві спинки, одна голова. (Людина сидить на стільці)
- Солоне, а не сіль, біжить, а не річка, блищить, а не золото, коли б угадати, то менш його знати. (Сльози)
- За білими березами талалайло плеще. (Язик)
- Віконниці то відчиняються, то зачиняються. (Очі, вії)
- У двох матерів по п'ять синів, і всім одне ім'я. (Пальці на руках)
- На одному коромислі два змії висять. (Брови)
- Що за звір: дві голови, шість ніг, дві руки, один хвіст. (Вершник на коні)
- Одній матері й одного батька дитина, а нікому з них не син. (Дочка)
- Зранку ходить на чотирьох, удень на двох, увечері на трьох. (Людина)

- 🍷 А в нашого дядька курей грядка, та всі білі. (Зуби)
- 🍷 Густий ліс, чисте поле, дві тополі, два скла, рамбабуля, лепетуля. (Коси, лоб, брови, очі, ніс, рот)
- 🍷 Утрюх їдуть братці верхи на коняці. (Пальці й олівець)
- 🍷 Ой на горі гай, під гаєм — мигай, під мигаєм — сапай, під сапаєм — хапай. (Волосся, вії, ніс, рот)
- 🍷 Біленькі курочки з підпіччя дивляться. (Зуби)
- 🍷 Два брати поряд живуть, а один одного не бачать. (Очі)

Прислів'я
та
приказки
про людину

Трислів'я та приказки про людину

В здоровому тілі - здоровий дух.

Бережи одяг, доки новий, а здоров'я - доки молодий.

Здоровому все здорово.

Як немає сили, то й світ не милий.

Найбільше багатство - здоров'я.

Тримай голову в холоді, ноги в теплі, проживеш довгий він]

на землі.

Здорове тіло - продукт здорового розуму.

Здоров'я потрібне всім - і дітям, і дорослим, і тваринам.

Здоров'я - це те, що потрібно берегти.

Якщо нема здоров'я, немає щастя.

Чистота - 2/3 здоров'я.

Хто рано встає, той довше проживе.

Турбота про здоров'я - кращі ліки.

Рух - це здоров'я, це життя.

Рухайся більше - проживеш довше.

Помірність - мати здоров'я.

Пишний, багатий обід - найбільша кара для шлунка.

Обід без фруктів - що свято без музики.

Праця додає здоров'я, а лень - хвороб.

Здоров'я - це ще не все, а все без здоров'я - ніщо.

Хочеш лікуватися, то і в траві ліки знайдеш.

Хвороба не пушить, а сушить.

На плохенький животик і мед не йде в ротик.

Червоне яблуко, та всередині черв'ячок.

Всі ми люди, всі ми люди.

Зустрічають по одягу, проводжають по розуму.

Всяк годиться, та не на всяке діло.

Усякий добрий, та не для всякого.

Кожна людина по справі впізнається.

Дидактичні ігри

з природознавства

Дидактичні ігри з природознавства

Ігри викликають у дітей задоволення, підвищують емоційний тонус, сприяють формуванню у них уявлень про об'єкти природи, їх якості, виховують позитивне ставлення до природи. Надзвичайно важлива роль у закріпленні, систематизації та узагальненні знань про природу. Ігри сприяють піднесенню ефективності навчання природознавства у дітей молодшого шкільного віку.

"Впізнай мене"

Перший гравець розповідає про якусь тварину, але не називає її. Інші гравці відгадують, яку тварину мав на увазі перший гравець. Наприклад: "Вона маленька, сіренька, а хвостик — як шило".

"Я дерево"

Гравець розповідає про листочки, плоди, кору, квіт свого дерева. Інші гравці впізнають, що це за дерево.

"Дерева і кущі"

Перед початком гри діти згадують, як відрізнити кущ від дерева. Повідомляються умови гри: коли називається дерево, руки потрібно піднімати вгору, коли кущ — опускати вниз. Ведучий може назвати дерево, а руки опустити, або назвати кущ - підняти руки. Учні, що помилились, виводять з гри.

"Живий календар"

Один з гравців називає рослину або тварину, в ролі якої він хоче бути. Інші гравці запитують його, що він робить кожної пори року.

"12 місяців"

Гравці, що є "місяцями" розповідають про себе. Інші гравці відгадують цей

місяць.

"В кого дітки з цієї гілки"

Під час екскурсії діти збирають плоди і насіння дерев і кущів (наприклад: сосни, ялини, дуба, каштана, клена, горіха, горобини...).

"Хто далі пролізе"

Гравці стають вздовж стартової лінії. Ведучий пропонує пригадати якомога більше назв дерев та кущів. Кожен з гравців, ідучи вперед від лінії старту, на кожний крок повинен назвати дерево або кущ. Як тільки учасник гри, зробивши крок, не назвав дерева, він зупиняється. В гру включається інший гравець. Виграє той, хто пройде далі.

"Вершки та корішки"

Вчитель роздає учням листя гичку різних рослин (картоплі, моркви, буряка, редьки...). Окремо в мішечку лежать корені цих рослин. Вчитель виймає корінь і питає:

"Корінь корінчик, а де твій вершечок?". Діти, які мають листя або гичку цієї рослини, піднімають їх і показують.

"Тори року розповідають про себе"

Впізнайте пору року, про яку розповідає один з гравців.

"Обери правильну дорогу"

Дидактичне завдання: уточнити знання дітей про взаємозв'язок людини з природою на основі конкретних правил поведінки в природному середовищі.

Ігрова дія. Дитина має визначити, якою стежкою вона пройде і пояснити свій вибір.

Хід гри.

1 варіант. Пропонуються три стежки. Якщо піти першою - можна потоптати конвалії, якщо другою - наступити на мурашник. Посередині третьої-горить

багаття.

Висновок: що мають робити учасники гри: іти третьою стежкою, але спочатку загасити багаття.

II варіант. Слід обрати дорогу. На першій розташований завод — тут забруднене повітря. На другій рухається багато транспорту. Третя дорога — алея з густо насадженими деревами.

Висновок: що мають зробити учасники гри: найкраще йти третьою дорогою, оскільки тут дихатимеш чистішим повітрям і можеш послухати спів птахів.

"Можна - не можна"

Дидактичне завдання: закріпити правила поведінки в природному середовищі.

Ігрова дія. Дитина має дати правильну відповідь, як слід і як не слід поводитись в природі. І в цьому випадку вона отримує фант. Виграє той, хто збере найбільше фантів.

Хід гри.

Вчитель пропонує дітям уявити, що вони знаходяться в лісі. Потрібно пригадати, як слід поводитися і чого не можна робити. Вчитель називає дію, а діти відповідають "можна" чи "не можна".

Згодом пропонується ускладнений варіант гри. На слова вчителя "можна" або "не можна" діти називають відповіді вчинки.

<u>Можна:</u> саджати квіти, рослини; охороняти рідкісні рослини; берегти молоді рослини; обгороджувати мурашники; спостерігати за жабами; милуватися красою природи; підгодовувати птахів;	<u>Не можна:</u> ламати гілок дерев; обдирати кору дерев; рвати багато квітів; збивати гриби ногами; руйнувати павутиння; ловити метеликів, жаб.
--	--

прибирати місце відпочинку.	
-----------------------------	--

Хто краще запам'ятав?

Дидактичне завдання: уточнити екологічні знання дітей про взаємозв'язки між об'єктами природи; закріпити знання про птахів, природоохоронні переконання дітей.

Хід гри.

Розповідь учителя про користь птахів.

"Лісова бригада"

У лісі сталася біда —

Гусінь листя об'їда:

І на дубі, і на клені,

І на ясені зеленім.

Солов'ї, шпаки, синиці

Вмить злетілись, як годиться,

І давай сурмить тривогу:

- Гей, пташки! На допомогу!

К.Приходько

Діти мають назвати дерева, що постраждали від шкідників, птахів, які врятували ці дерева. Зробити висновок про користь, яку вони приносять деревам; встановити причинно-наслідковий зв'язок. Хто правильно відповів - отримує фішку.

Допоможіть кожному потрапити додому

Дидактичне завдання: Грає двоє дітей чи дві команди. Вони отримують картинки з зображенням тварин та їх житлом. За сигналом потрібно правильно

розкласти картинку тварини і напроти його будиночок. Хто перший правильно це зробить, той і переможець.

Обладнання: Два комплекти малюнків.

барліг - ведмідь;	жаба - вода;
риба - акваріум;	птаха - гніздо;
собака - будка;	білка - дупло;
шпак —шпаківня;	нора —миша.
бджола - вулик;	

Відгадай за запахом

Дидактичне завдання: заздалегідь готуються невеличкі лікарські рослини, які мають своєрідний запах (м'ята, ромашка, полин, звіробій, деревій, меліса, липа, чебрець материнка та ін.). Учасникам гри зав'язують очі й пропонують понюхавши рослину назвати її.

Жива й нежива природа

Ви вже знаєте, що вся природа поділяється на живу г неживу. Пограємо в гру. Я називатиму предмети природи, а ви відповідайте сигнальними картками: "Ж" чи "Н".

Приклад: Джміль, земля, місяць, метелик, горобець, глина, кролик, пісок, лелека, цибуля...

Павутинка

Дидактичні завдання:

Вчитель розподіляє ролі, кожній дитині прикріплює таблички з відповідними малюнками. Діти стають у коло, один з них тримає клубок ниток і розпочинає гру. "Я липа, мені потрібне сонце? " Далі продовжують по черзі: "Сонце називає повітря", "Повітрям дихає білочка", "Білочка їсть горішки ліщини ", "На ліщині живуть комахи ", "Комах їдять жаби", "Жаб поїдають лелеки", "Лелеки приносять користь людям ", "Людам потрібне сонце".

Перший гравець тримає кінець нитки, а клубок кидає "Сонцю ", потім мандрує до "Повітря", "Білочка", "Ліщина", - і так доки всі гравці не будуть взаємозв'язані між собою клубком.

Підсумок: В природі існують взаємозв'язки, а їх вивчає наука ЕКОЛОГІЯ.

Рухлива гра екологічного спрямування

Серед рухливих ігор важливим засобом екологічного виховання є ігри-наслідування. Обов'язковим моментом ігор цього виду є конкретне перевтілення в образ. Перевтілення в образ тварин чи рослин допомагає краще вивчити особливості їх поведінки, психології, сприяє формуванню в учнів позитивних моральних рис — таких, як співчуття, співпереживання, доброта, милосердя.

Як тварини грають у квача

Зміст і методика. Гравці діляться на дві команди і стають шеренгами один напроти одного на відстані 3-4 метри. За командою одна група "тварин" втікає, а інша - наздоганяє їх. Проте вони мають рухатися по-особливому — як тварини.

Наприклад: в одній грі - стрибаючи, як жаби, в наступній - високо піднімаючи ноги, як чаплі, чи пересуваючись на бокових частинах ступні, імітуючи ходу ведмедя. За кожного спійманого гравця команда отримує 1 очко. При повторі гри діти міняються ролями.

Перемагає та команда, що першою набрала певну кількість очок.

Збирання врожаю

Дидактична мета: формувати узагальнене уявлення про овочі та фрукти.

Зміст

Гру проводять на прогулянці. Діти об'єднуються у дві групи — «овочі» і «фрукти». Відповідно кожна дитина — це якийсь «овоч» або «фрукт». Обирають «садівника». Креслять два великих кола. Один — «город», другий — «сад». Усі діти стоять довільно.

Садівник. Зберу я овочі в городі й фрукти в саду, добре і сито зиму проведу! Після слова «проведу» всі діти намагаються потрапити у своє коло і втекти від «садівника». Він ловить дітей, які перебувають поза колом. Ті, кого піймав «садівник», і ті, хто забіг не у своє коло, дають фанти. Гру повторюють декілька разів. Потім ті, хто програли, виконують завдання у фанти: розповідають усе, що знають про овоч чи фрукт, який зображували.

Де що росте?

Дидактична мета: закріплювати знання дітей про рослини, їх зовнішній вигляд, місце вирощування.

Зміст

Діти об'єднуються у 5 груп: «сад», «город», «поле», «ліс», «квітник». Потім кожній групі дають комплект малюнків із зображенням рослин (згодом, коли діти навчаться читати, можна пропонувати список з написаними назвами рослин). За командою вихователя кожна група відбирає, що росте на ній. Виграє група, яка впоралася найшвидше.

Методична вказівка

Гру можна проводити не лише в класній кімнаті, а й на прогулянці. Діти так само об'єднуються у групи. Кожна повинна назвати своїх «жителів». Виграє група, яка назвала більше рослин.

Дітки на гілці

Дидактична мета: закріплювати знання дітей про плоди рослин.

Зміст

Вихователь описує плід фруктового дерева, його зовнішній вигляд, смакові якості.

Вихователь. Відгадайте, які це дітки і з якої гілки? Виграє той, хто першим правильно назве плід і дерево, на якому він росте.

Методична вказівка

Після декілька разового повторення можна запропонувати дітям самим придумати опис плода і загадати товаришам. Можна провести аналогічну гру із описом овочів.

Що зайве?

Дидактична мета: учити дітей класифікувати об'єкти живої природи.

Зміст

Вихователь називає якусь групу рослин (квіти, дерева, фрукти, овочі і т. ін.), але поміж них є предмет іншого виду. Діти плесканням у долоні знаходять помилку.

Знайди дерево

Дидактична мета: закріплювати знання дітей про зовнішній вид і назву дерев.

Зміст

Гру проводять під час прогулянки. Вихователь розглядає з дітьми дерева (гілки, листя, кору), уточнює назви, після чого пропонує дітям пограти в гру. Вихователь описує одне з дерев, але не показує на нього, а діти за командою «Раз, два, три — біжи!» повинні підбігти до дерева, яке описував педагог. Виграє той, хто правильно визначив дерево.

Відгадай, що в руці?

Дидактична мета: учити дітей виділяти суттєві ознаки овочів (фруктів), визначати за частиною ціле.

Зміст

Діти по черзі опускають руку в торбинку, не заглядаючи в неї, беруть до рук який-небудь овоч або фрукт, що знаходяться там, описують його, а решта дітей відгадують. Програє той, хто неправильно опише або неправильно відповідь.

Де росте?

Дидактична мета: закріплювати знання про рослини та місце вирощування.

Зміст

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч і називає рослину. Учень, який піймав м'яч, повинен швидко відповісти, де вона росте — в саду, лісі, полі, на городі.

Ріст, розвиток, властивості тварин Відгадай!

Дидактична мета: закріплювати, уточнювати, систематизувати знання дітей про тварин; виховувати пізнавальний інтерес, кмітливість; розвивати умілість, витривалість.

Зміст

Гру можна проводити і в класі, і на прогулянці. Діти об'єднуються у команди, одне одному загадують загадки. Ті, хто загадують, між собою домовляються, про яку тварину показуватимуть пантоміму.

Орієнтовний діалог

— Де ви були?

— У полі (озері, лісі тощо).

— Що ви там робили?

— Ми покажемо, відгадайте!

Після цих слів діти показують, як харчується, рухається тварина. Команди - суперники відгадують. За правильну відповідь команда отримує фант. Гру повторюють 4-5 разів. Виграє та команда, у якої виявиться більше фантів.

Хто де живе?

Дидактична мета: закріплювати та поглиблювати знання про тварин, їх зовнішній вигляд, а також місце проживання.

Зміст

Діти об'єднуються у 4 команди — «Ліс», «Водойма», «Свійські тварини», «Птахоферма». Потім кожній підгрупі пропонують комплект малюнків (коли діти навчаться читати, можна запропонувати список тварин) із зображенням тварин. За командою вихователя учні відбирають малюнки із зображенням «своїх» тварин

(наприклад, група «ліс» вибирає лисицю, вовка, ведмедя, зайця і т. ін.); «водойма» — качку, лебедя, жабу, рибу і т. ін.). Виграє та група, яка впоралася із завданням першою.

Методична вказівка

Цю гру можна проводити на прогулянці. Діти об'єднуються в підгрупи («ліс», «водойма» і т. ін.). Потім за командою вихователя за певний проміжок часу називає «своїх» мешканців. Виграє та група, яка назвала більшу кількість тварин.

Упізнай тварину

Дидактична мета: розвивати вміння порівнювати, зіставляти, пізнавати ціле за частинами; закріплювати знання про властивості тварин.

Зміст

Вихователь описує тварину, а діти повинні за описом назвати її. Виграє той, хто першим відгадає.

Методична вказівка

До опису можна залучати дітей. Виграє той, хто дасть більше правильних описів.

Назви зайве

Дидактична мета: учити дітей класифікувати об'єкти живої природи.

Зміст

Вихователь виставляє набір малюнків або називає певну групу тварин (наприклад, комахи, птахи, риби і т. ін.), але поміж них одна тварина — іншого виду. Діти повинні плесканням у долоні знайти помилку.

Літає, повзає, плаває, скаче, бігає

Дидактична мета: закріплювати знання про способи пересування тварин; розвивати увагу, швидкість реакції.

Зміст

Вихователь називає тварину, а діти хором називають спосіб його пересування, (наприклад: *вуж (повзає), жаба (скаче), заєць (бігає), кит (плаває)*).

Хто це?

Дидактична мета: закріплювати знання дітей про тварин та їх поведки.

Зміст

Учні по черзі беруть малюнки у ведучого, але так, щоб діти не бачили, що там намальовано. Той, хто витягнув малюнок, імітує голос і рухи зображеної на ньому тварини, а решта відгадує, що це за тварина.

Хто завітає до ведмедя на гостину?

Дидактична мета: закріплювати знання дітей про тварин, зокрема про те, що вони їдять.

Зміст

На набірному полотні вихователь викладає предметні малюнки із зображенням моркви, гриба, горішка, насіння і т. ін. Ігрова ситуація: «ведмедик» чекає на гостей і приготував для них гостинці. Учні повинні відгадати, на кого чекає «ведмідь».

Хто першим фінішує?

Дидактична мета: розвивати пізнавальний інтерес; ознайомити з темпом руху тварин.

Зміст

На набірному полотні виставлені предметні малюнки: ведмідь, заєць, черепаха і т. ін. Ігрова ситуація: тварини — спортсмени. Учні повинні визначити, хто із цих тварин фінішує першим.

Сезонні зміни в природі. Буває чи ні

Дидактична мета: формувати узагальнені уявлення про сезонні зміни в природі.

Зміст

Вихователь визначає пору року, називає різні зміни в природі, а діти відповідають: «Буває» чи «Ні» (наприклад: «Весна. Розтанув сніг, потекли струмки, ведмідь прокинувся». — «Буває», «Листя з дерев опало». — «Не буває»).

Методична вказівка

Цю гру можна проводити чотири рази на рік, тобто в кожному пору року.

Чия розповідь краща

Дидактична мета: учити дітей помічати зміни в природі; розвивати зв'язне мовлення.

Зміст

Гру проводять під час прогулянки. Вихователь пропонує дітям описати пейзаж (назвати влучні слова, порівняння і т. ін.).

Паличко, зупинись!

Дидактична мета: учити добирати образні слова про пори року; активізувати словник учнів.

Зміст

Учні утворюють коло, вихователь — посередині. Гру проводять у вигляді естафети: діти називають слова і водночас передають паличку по колу. Про те, на яку тему слова, домовляються раніше (наприклад, про зиму). Вихователь пропонує дібрати слова про зимову погоду і дає паличку одному із дітей. Той називає перше слово (морозна) і передає паличку наступному учасникові гри і т. ін. Таким чином діти добирають багато слів (вітряна, холодна, сніжна і т. ін.). Якщо гравець повторює вже назване слово або тривалий час не може знайти інше, вихователь говорить: «Стоп! Паличко, зупинись!» — і цей учень залишає коло.

Що приніс поштар?

Дидактична мета: учити складати усну розповідь за малюнками; розвивати зв'язне мовлення.

Зміст

«Поштар» приносить дітям листівку. Отримавши її, учень розповідає про те, що зображене на ній. Решта учнів слухають і визначають, про яку пору року йдеться.

Відгадай

Дидактична мета: закріплювати знання про пори року; розвивати кмітливість.

Зміст

— Відгадайте загадки!

Кружляє ніжно білий пух,

Міняє зайчик свій кожух,
Вдягає лиска рукавички,
Співають весело синички,
Ведмідь в барлозі вже дріма...
Яка пора скажіть? (Зима)

В небі ластівка летить,
З вітром листя шелестить,
Воду п'є лелека.
Сонце палить. Спека.
Дозріває жито.
Яка пора? (Літо)

Все у зелені довкола:
Пасовище, ліс і поле.
Мчать струмочки од ріки,
Ліплять гнізда ластівки,
І в сороки новина,—
Облітала всіх вона,
Сповідуючи: «... (Весна)»

В зеленім лісі побував
Якийсь художник — і поволі
Дерева перефарбував
У золотисто-жовтий колір. (Осінь)

— Ти хто така? — я здивувався.
— Чому тебе не бачив досі?
— Ти придивися,— хтось озвався.
— І ти тоді побачиш... (осінь).

ВИСНОВКИ

Завдання курсу природознавства розкривають дві сторони навчального процесу, які органічно переплітаються - навчання й виховання. На сьогоднішній день вивчення природознавства у початкових класах не обмежується формуванням у дітей уявлень про природу та її компоненти. Зміст цього предмета складає система взаємопов'язаних понять, засвоєння учнями кожного з яких потребує спеціальної методичної підготовки вчителя. Уроки природознавства покликані виховувати у школярів повагу до праці, людей праці, формувати в них певні трудові вміння і навички. Особлива увага приділяється вихованню в учнів відповідальності за збереження навколишнього середовища як важливого фактора існування людини.

Перед сучасною початковою школою гостро стоїть питання про таку організацію навчально-виховного процесу, яка була би більш особистісно-орієнтованою на всебічну підготовку школярів, їхній цілісний і гармонійний розвиток та особисте зростання.

Водночас практика свідчить, що вчитель не завжди використовує можливості навчальних занять для творчості, розвитку індивідуальності учнів, їхньої самостійності, ініціативи.

Значно кращі успіхи у навчанні досягаються там, де процес навчання будується на основі проблемно-пошукової діяльності молодших школярів. Серцевиною проблемного уроку є взаємодія вчителя і учнів, коли між ними розвиваються діалогічні взаємовідносини під час вирішення проблеми.

Використання ігор та цікавих завдань на уроках значно підвищує рівень засвоєння знань учнями, удосконалюється їх мовлення. Тому позитивне ставлення майбутнього вчителя початкових класів до використання ігрової діяльності

збереже цінність гри в освітньому процесі навчальної школи і приведе до позитивних результатів у навчально-виховному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч. посібник - К.: Веселка, 1998. - 333 с.
2. Весела перерва. 1-4 класи: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 80 с.
3. Ісаєнко О.В., Клочко Н.В., Гламаздіна І.Г. Я і Україна. Природознавство. Плани-конспекти уроків. 3 клас. – Х.: Країна мрій, 2009. – 464с.
4. Мечник Л.А., Мечник І.І. Посібник для вчителів. - Тернопіль, 1998.
5. Нарочна Л.К. Методика викладання природознавства: Навч. посібник для пед. уч-щ, 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Вища шк., 1990. - 301 с.
6. Пізнавальні завдання з ознайомлення з навколишнім світом у 1-2 класах чотириріч. почат. шк.: Посібн. для вчителя. – К.: Рад.шк., 1990. – 128с.
7. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям // Избранные педагогические сочинения. Т.1. - М., 1979.
8. Хрестоматія з позакласного читання. 1 клас/Авт.-упоряд. О.В. Ісаєнко, Н.М. Чамата – Х.: Країна мрій, 2007. – 96с.